

Przedmiotowe Zasady Oceniania

JĘZYK POLSKI

1. Wymagania na poszczególne oceny:

Klasa 4:

Ocena celująca

Otrzymuje ją uczeń, który:

- osiągnął wszystkie wiadomości i określone nimi umiejętności wymagane na ocenę bardzo dobrą oraz dodatkowo:
- w swoich wypowiedziach biegle posługuje się terminami językowymi i teoretycznoliterackimi oraz stosuje różnorodne konstrukcje składniowe, ma bogate słownictwo
- systematycznie, rzetelnie i z dużym zaangażowaniem pracuje podczas zajęć języka polskiego oraz w domu, przygotowując się do lekcji
- przejawia zainteresowanie przedmiotem i przedstawia zagadnienia w ciekawy sposób
- samodzielnie rozwiązuje problemy pojawiające się w edukacji polonistycznej
- swobodnie korzysta z wielu źródeł w docieraniu do informacji, wykorzystuje funkcjonalnie nowoczesne technologie informacyjno-komunikacyjne
- wykazuje aktywność i pomysłowość, twórczo i samodzielnie rozwija swoje zainteresowania
- chętnie czyta i zna wiele tekstów
- poprawnie wykonuje większość prac dodatkowych zleczanych przez nauczyciela
- brał udział w konkursach związanych z językiem polskim (różne etapy) i osiągnął wysokie wyniki

Ocena bardzo dobra

I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji - uczeń:

- czyta tekst, stosując odpowiednie tempo i intonację w zależności od treści
- wykorzystuje wysłuchane wypowiedzi we własnej pracy
- twórczo wykorzystuje informacje z tekstu
- wyjaśnia funkcję autora i narratora w tekście
- określa funkcje tekstu literackiego i informacyjnego
- wyodrębnia elementy charakterystyczne dla różnych form gatunkowych
- hierarchizuje informacje
- odczytuje treści wyrażone wprost i pośrednio
- odróżnia znaczenia dosłowne wyrazów od prostych znaczeń przenośnych
- wyciąga wnioski z tekstu
- określa funkcję wstępu, rozwinięcia, zakończenia
- określa funkcje słowników
- korzysta z różnych źródeł informacji
- wyjaśnia funkcję orzeczenia, podmiotu i określeń w zdaniu
- wyodrębnia równoważnik zdania w tekście
- wskazuje różnice między rzeczownikiem, czasownikiem, przymiotnikiem i przysłówkiem
- określa funkcje form liczb, czasów, rodzajów i osób w wypowiedzi
- nazywa emocje wyrażane za pomocą różnych form ekspresji

II. Analiza i interpretacja tekstów kultury – uczeń:

- opisuje emocje towarzyszące odbiorowi tekstów kultury
- komentuje sytuację bohatera
- posługuje się argumentami, wyrażając swój stosunek do postaci
- wskazuje środki artystycznego wyrazu charakterystyczne dla literatury i filmu
- wypowiada się na temat elementów fantastycznych w utworach współczesnych
- objaśnia funkcje językowych środków stylistycznych
- używa pojęć *wiersz ciągły, stroficzny, rymowy, bezrymowy* podczas analizy wiersza
- stosuje słownictwo określające następstwo zdarzeń
- określa motywy działania bohatera
- wyjaśnia funkcję przysłowia
- odczytuje proste symbole i alegorie
- formułuje samodzielnie przesłanie baśni
- czyta wszystkie wymagane lektury w całości i interpretuje je w połączeniu z kontekstami
- świadomie porządkuje i komponuje treść swoich wypowiedzi
- dostosowuje sposób wyrażania się do zamierzonego celu
- redaguje użytkowe formy wypowiedzi, stosując środki językowe podkreślające intencję wypowiedzi
- redaguje opowiadanie charakteryzujące się bogactwem językowym oraz opis przedmiotu i miejsca
- dba o zwięzłość wypowiedzi w zapisie planu ramowego
- głosowo interpretuje tekst
- zapisuje poprawnie wypowiedzenia oznajmujące, pytające, rozkazujące, wykrzyknikowe
- przekształca zdanie pojedyncze w równoważnik zdania i odwrotnie, ze świadomością celu
- używa we właściwych kontekstach przymiotników i przysłówków o różnych natężeniach cechy
- stosuje we wszystkich wyrazach zasady pisowni:
  - rz, ź, ó, u, h, ch,
  - nie z rzeczownikami, przymiotnikami, czasownikami i przysłówkami
  - wielką i małą literą
  - q i ę
  - i po spółgłoskach
- poprawnie używa różnych znaków interpunkcyjnych
- stosuje świadomie w swoich wypowiedziach związki frazeologiczne

Ocena dobra

I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji - uczeń:

- czyta płynnie tekst, podkreślając głosem ważne słowa
- nawiązuje do wypowiedzi innych we własnej pracy
- samodzielnie wydobywa z tekstu istotne informacje
- określa relacje autor – narrator – czytelnik (słuchacz)
- odróżnia tekst literacki od informacyjnego
- zna funkcje różnych form gatunkowych wypowiedzi
- odróżnia informacje ważne od drugorzędnych
- dostrzega w tekście treści wyrażone wprost i pośrednio
- rozumie proste przenośne znaczenia wyrazów
- wyodrębnia przesłanki w tekście
- wyodrębnia w tekście części kompozycyjne
- korzysta ze słownika wyrazów bliskoznacznych
- korzysta z informacji zawartych w encyklopedii

- rozróżnia wyrazy określane i określające
- rozpoznaje w tekście zdanie pojedyncze rozwinięte oraz nierozwinięte i rozumie ich funkcje
- odróżnia rzeczowniki własne od pospolitych
- rozpoznaje w tekście formy osób

II. Analiza i interpretacja tekstów kultury – uczeń:

- opisuje wrażenia towarzyszące odbiorowi różnych tekstów kultury
- porównuje sytuację bohatera z własnymi doświadczeniami
- prezentuje swój pogląd na temat bohatera
- odróżnia prozę od poezji
- odróżnia fikcję filmową od rzeczywistości
- wypowiada się na temat fantastyki w baśniach
- wskazuje w tekście literackim epitety, porównania, przenośnie (w tym uosobienia i ożywienia)
- określa rolę rymów w wierszu
- wyodrębnia różne elementy składające się na widowisko teatralne
- analizuje przebieg zdarzeń
- wypowiada się na temat uczuć i przeżyć bohatera
- wymienia cechy opowiadania, komiksu, baśni tradycyjnej i współczesnej
- odczytuje przesłanie baśni
- zestawia wartości i ich przeciwieństwa na zasadzie kontrastu
- czyta wszystkie wymagane lektury w całości i interpretuje wybrane wątki
- wypowiada się logicznie na podany temat związany z poznanymi tekstami kultury
- stosuje formy grzecznościowe w wypowiedzi ustnej i pisemnej (pозdrowienia, list, życzenia SMS)
- formułuje pytania o zróżnicowanej budowie
- redaguje użytkowe formy wypowiedzi, stosuje odpowiednie słownictwo
- redaguje opowiadanie twórcze oraz rozwinięty opis przedmiotu i miejsca
- tworzy wypowiedzi zgodne z cechami kompozycyjnymi danej formy
- stosuje jednolitą formę wypowiedzi (bez czasownika) w zapisie planu ramowego
- włącza się do rozmowy w kulturalny sposób
- czytając głośno, uwzględnia różne znaki interpunkcyjne
- artykułuje prawidłowo głoski podczas recytacji
- używa wypowiedzi wykrzyknikowych ze świadomością ich funkcji
- tworzy poprawne wypowiedzenia pojedyncze i złożone
- stosuje poprawne formy gramatyczne wyrazów odmiennych
- stosuje w większości wyrazów zasady pisowni:
  - rz, ź, ó, u, h, ch,
  - nie z rzeczownikami, przymiotnikami, czasownikami i przysłówkami
  - wielką i małą literą
  - q i ě
  - i po spółgłoskach w podanym zestawie ortogramów
- stosuje poprawnie kropkę w zapisie dat
- odróżnia wyrazy pokrewne od bliskoznacznych

Ocena dostateczna

I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji - uczeń:

- czyta poprawnie tekst, zwracając uwagę na znaki interpunkcyjne
- słucha uważnie całości wypowiedzi nauczyciela i uczniów

- określa główną myśl tekstu
- odróżnia autora od narratora
- rozpoznaje tekst informacyjny
- rozróżnia formy gatunkowe wypowiedzi
- porządkuje informacje z tekstu
- odczytuje informacje wyrażone wprost
- rozumie dosłowne znaczenia wyrazów
- określa prawdziwość informacji dotyczącej tekstu
- zna pojęcie *akapit*
- zna budowę słownika ortograficznego
- wyszukuje hasła w encyklopedii
- rozpoznaje podmiot i orzeczenie w zdaniu, wyodrębnia związek główny
- odróżnia zdanie od wypowiedzenia bez czasownika
- rozpoznaje w wypowiedziach rzeczownik, czasownik, przymiotnik i przysłówki
- rozpoznaje w tekście formy czasów i rodzajów gramatycznych

II. Analiza i interpretacja tekstów kultury – uczeń:

- opisuje wrażenia towarzyszące odbiorowi tekstów literackich
- określa sytuację bohatera literackiego i filmowego
- wskazuje pozytywne i negatywne cechy bohatera
- rozpoznaje różne teksty kultury
- odróżnia fikcję literacką od rzeczywistości
- wymienia nieprawdopodobne (fantastyczne) elementy świata przedstawionego
- odróżnia uosobienie od ożywienia
- odróżnia wiersz ciągły od stroficznego i rymowy od wiersza bez rymów
- posługuje się terminami *kostium*, *rekwizyt* w kontekście widowiska teatralnego
- posługuje się pojęciami związanymi z filmem (*aktor*, *reżyser*, *kadr*, *plan filmowy*)
- rozpoznaje wybrane gatunki filmowe
- omawia wydarzenia w tekście
- krótko prezentuje najistotniejsze informacje o bohaterze
- odróżnia wiersz od innych tekstów kultury
- odbiera różne teksty kultury na poziomie dosłownym
- wie, że obecność przesłania jest jedną z cech baśni
- rozróżnia pozytywne i negatywne zachowania bohaterów literackich
- czyta większość wymaganych lektur w całości i analizuje ich świat przedstawiony
- krótko wypowiada się na podany temat związany z otaczającą rzeczywistością
- formułuje logiczne pytania do tekstu
- stosuje różne typy wypowiedzi w zależności od zamierzonego celu
- redaguje samodzielnie użytkowe formy wypowiedzi
- redaguje samodzielnie opowiadanie odtwórcze, opis przedmiotu i miejsca
- wyróżnia istotne treści w tekstach użytkowych
- sporządza samodzielnie odtwórczy plan ramowy wypowiedzi
- mówi na temat, uczestnicząc w rozmowie
- czytając głośno, uwzględnia przecinki w wypowiedzeniach
- recytuje tekst poetycki
- używa świadomie wypowiedzi oznajmujących, pytających i rozkazujących
- tworzy poprawne wypowiedzenia pojedyncze rozwinięte i nierozwinięte
- przestrzega poprawności gramatycznej wyrazów odmiennych, tworząc wypowiedzi o nieskomplikowanej strukturze językowej
- używa przymiotników i przysłówków we właściwych kontekstach
- stara się przestrzegać poprawności ortograficznej w zakresie pisowni:

- rz, ż, ó, u, h, ch,
  - nie z rzeczownikami, przymiotnikami, czasownikami i przysłówkami
  - wielką i małą literą
  - q i ę
  - i po spółgłoskach w podanym zestawie ortogramów
- stosuje poprawnie kropkę, znak zapytania lub wykrzyknik na końcu wypowiedzeń
  - tworzy rodziny wyrazów

Ocena dopuszczająca

I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji - uczeń:

- czyta poprawnie tekst, wyznaczając głosowo granice zdań
- słucha uważnie wypowiedzi nauczyciela i uczniów
- określa temat tekstu
- zna pojęcia *autor, narrator, czytelnik, słuchacz*
- rozpoznaje tekst literacki
- rozpoznaje formy gatunkowe wypowiedzi (zaproszenie, życzenia, ogłoszenie, przepis)
- wydobywa z tekstu wskazane informacje
- wyszukuje w tekście informacje wyrażone wprost
- rozumie treść pytań, poleceń i nieskomplikowanych informacji
- zna pojęcie *prawda, fałsz*
- zna pojęcie *tytuł, wstęp, rozwinięcie, zakończenie*
- korzysta ze słownika ortograficznego
- potrafi odnaleźć wskazane hasło w encyklopedii
- zna pojęcia *podmiot, orzeczenie, określenia*
- zna pojęcie *zdanie pojedyncze rozwinięte i nierozwinięte*
- wie, na jakie pytania odpowiada rzeczownik, czasownik, przymiotnik i przysłówek
- rozpoznaje w tekście formy liczb odmiennych części mowy
- odczytuje proste znaki

II. Analiza i interpretacja tekstów kultury – uczeń:

- wypowiada się na temat sytuacji bohatera literackiego i filmowego
- wypowiada się na temat postaci literackiej
- odróżnia dzieło literackie od filmu
- zna pojęcie *fikcja literacka*
- wymienia prawdopodobne (realistyczne) elementy świata przedstawionego
- zna pojęcie *epitet, porównanie, przenośnia*
- rozpoznaje wers, zwrotkę i refren, wskazuje rymy w wierszu
- posługuje się terminami *scena, aktor* w kontekście widowiska teatralnego
- odróżnia film od programu informacyjnego
- wyodrębnia wydarzenia w tekście
- wie, że bohater jest jednym z elementów świata przedstawionego w utworze
- identyfikuje opowiadanie, komiks, baśń, przysłowie
- odczytuje teksty literackie na poziomie dosłownym
- używa pojęcia *przesłanie* w odniesieniu do baśni
- posługuje się pojęciami *dobro – zło* w odniesieniu do treści baśni
- czyta większość wymaganych lektur przynajmniej we fragmentach i analizuje podstawowe elementy ich świata przedstawionego
- udziela poprawnych i logicznych odpowiedzi na pytania
- przedstawia się w kilku zdaniach
- formułuje poprawnie pytania podczas rozmowy

- tworzy wypowiedzi wyrażające różne intencje, np. prośbę, polecenie, podziękowanie, przeproszenie
- redaguje według podanego wzoru użytkowe formy wypowiedzi: list prywatny (tradycyjny i e-mail), kartkę z pozdrowieniami, ogłoszenie, zaproszenie, życzenia, przepis kulinarny, proste notatki w różnych formach
- redaguje według podanego wzoru opowiadanie odtwórcze, opis przedmiotu, opis miejsca
- wydziela margines i dba o estetykę tekstu
- sporządza według podanego wzoru odtwórczy plan ramowy wypowiedzi
- słucha z uwagą uczestników rozmowy
- czytając głośno, uwzględnia kropkę, znak zapytania lub wykrzyknik na końcu wypowiedzeń
- wygłasza tekst z pamięci
- rozróżnia wypowiedzenia oznajmujące, pytające i rozkazujące
- buduje logiczne zdania
- stara się przestrzegać poprawności gramatycznej wyrazów odmiennych
- tworzy przysłowki od przymiotników
- zna zasady pisowni:
  - rz, ż, ó, u, h, ch,
  - nie z rzeczownikami, przymiotnikami, czasownikami i przysłówkami
  - wielką i małą literą
  - q i ę
  - i po spółgłoskach
- zamyka wypowiedzenia oznajmujące kropką
- operuje poprawnie słownictwem skoncentrowanym przede wszystkim wokół tematów: dom, rodzina, szkoła i nauka, środowisko przyrodnicze i społeczne

Ocenę niedostateczną otrzymuje uczeń, którego wyniki nie osiągają poziomu wymagań koniecznych, w związku z tym, nie jest w stanie wykonać zadań o niewielkim stopniu trudności. Brak wiedzy i umiejętności nie rokuje osiągnięcia nawet minimalnego postępu.

Klasa 5:

Ocena celująca

Otrzymuje ją uczeń, który:

- osiągnął wszystkie wiadomości i określone nimi umiejętności wymagane na ocenę bardzo dobrą oraz dodatkowo:
- w swoich wypowiedziach biegle posługuje się terminami językowymi i teoretycznoliterackimi oraz stosuje różnorodne konstrukcje składniowe, ma bogate słownictwo
- systematycznie, rzetelnie i z dużym zaangażowaniem pracuje podczas zajęć języka polskiego oraz w domu, przygotowując się do lekcji
- przejawia zainteresowanie przedmiotem i przedstawia zagadnienia w ciekawy sposób
- samodzielnie rozwiązuje problemy pojawiające się w edukacji polonistycznej
- swobodnie korzysta z wielu źródeł w docieraniu do informacji, wykorzystuje funkcjonalnie nowoczesne technologie informacyjno-komunikacyjne
- wykazuje aktywność i pomysłowość, twórczo i samodzielnie rozwija swoje zainteresowania
- chętnie czyta i zna wiele tekstów
- poprawnie wykonuje większość prac dodatkowych zleczanych przez nauczyciela

- brał udział w konkursach związanych z językiem polskim (różne etapy) i osiągał wysokie wyniki

Ocena bardzo dobra

I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji - uczeń:

- czyta tekst, stosując odpowiednie tempo i intonację w zależności od treści
- wykorzystuje wysłuchane wypowiedzi we własnej pracy
- twórczo wykorzystuje informacje z tekstu
- wyjaśnia funkcję nadawcy i odbiorcy w odniesieniu do różnego typu wypowiedzi
- określa funkcje tekstu literackiego i informacyjnego
- wyodrębnia elementy charakterystyczne dla różnych form gatunkowych
- ocenia wpływ porządkowania informacji na proces zapamiętywania
- odczytuje treści wyrażone wprost i pośrednio
- odróżnia znaczenia dosłowne wyrazów od przenośnych w wypowiedzi
- wyciąga wnioski z tekstu
- określa funkcje części składowych wypowiedzi
- określa funkcje różnych słowników
- korzysta z różnych źródeł informacji
- wyjaśnia funkcję orzeczenia, podmiotu, przydawki, dopełnienia i okolicznika w zdaniu
- określa funkcje różnych części mowy w wypowiedzeniu
- określa funkcje różnych form gramatycznych odmiennych części mowy w wypowiedzeniu
- nazywa emocje wyrażane za pomocą różnych form ekspresji

II. Analiza i interpretacja tekstów kultury – uczeń:

- opisuje emocje towarzyszące odbiorowi tekstów kultury
- komentuje sytuację bohatera
- posługuje się argumentami, wyrażając swój stosunek do postaci
- wskazuje środki artystycznego wyrazu charakterystyczne dla różnych tekstów kultury
- określa rolę autora tekstu w kreowaniu fikcji literackiej
- wskazuje różnice między elementami świata przedstawionego mitu, legendy, baśni
- objaśnia funkcje językowych środków stylistycznych
- używa funkcjonalnie pojęć: *wiersz ciągły, stroficzny, rymowy, bezrymowy, wolny* oraz *rymy* i *rytm* podczas analizy wiersza
- rozpoznaje znaki teatru i środki wyrazu charakterystyczne dla teatru lalkowego
- określa właściwości i funkcje różnych elementów dzieła filmowego
- nazywa tworzywo przekazów audiowizualnych (ruchome obrazy, dźwięk)
- stosuje bogate słownictwo określające następstwo zdarzeń
- określa motywy działania bohatera
- omawia funkcję mitów i legend
- odczytuje proste symbole i alegorie
- formułuje samodzielnie przesłanie legendy i mitu
- odczytuje wartości i antywartości wpisane w teksty kultury
- czyta wszystkie wymagane lektury w całości i interpretuje je w połączeniu z kontekstami
- świadomie porządkuje i komponuje treść swoich wypowiedzi
- dostosowuje sposób wyrażania się do zamierzonego celu
- formułuje pytania o charakterze uogólniającym
- podkreśla intencje wypowiedzi pozawerbalnymi środkami porozumiewania się
- redaguje użytkowe formy wypowiedzi, stosując środki językowe podkreślające intencję wypowiedzi

- redaguje poprawne, charakteryzujące się bogactwem językowym, opowiadanie z elementami opisu, opis postaci, opis miejsca, opis obrazu, dziennik, pamiętnik, sprawozdanie
- rozplanowuje kompozycję układu treści w różnych formach wypowiedzi
- dba o zwięzłość wypowiedzi w zapisie planu ramowego i szczegółowego
- prezentuje własne stanowisko w rozmowie
- czytając głośno, przekazuje intencję tekstu
- głośno interpretuje tekst
- zapisuje poprawnie wypowiedzenia oznajmujące, pytające, rozkazujące, wykrzyknikowe
- przekształca zdanie pojedyncze w równoważnik zdania i odwrotnie ze świadomością celu
- poprawnie stosuje w wypowiedzi wyrazy o trudnej odmianie
- używa we właściwych kontekstach przymiotników i przysłówków o różnych natężeniach cechy
- stosuje we wszystkich wyrazach zasady pisowni:
  - rz, ź, ó, u, h, ch,
  - nie z rzeczownikami, przymiotnikami, czasownikami, przysłówkami i liczebnikami,
  - wielką i małą literą,
  - q i ě,
  - i po spółgłoskach,
  - końcówek -i, -ii, -ji,
  - końcówek -em, -om,
  - przymków złożonych i wyrażen przyimkowych stosuje we wszystkich wyrazach zasady oznaczania spółgłosek dźwięcznych i bezdźwięcznych stosuje we wszystkich wypowiedzeniach poznane zasady użycia przecinka w zdaniu pojedynczym
- używa funkcjonalnie i we właściwych kontekstach archaizmów i neologizmów

Ocena dobra

I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji - uczeń:

- czyta płynnie tekst, podkreślając odpowiednią modulacją nastrój i emocje bohaterów
- nawiązuje do wypowiedzi innych we własnej pracy
- samodzielnie wydobywa z tekstu wiele informacji
- określa relacje autor – narrator – czytelnik (słuchacz) oraz nadawca – odbiorca wypowiedzi
- porównuje wybrane elementy tekstów literackich i informacyjnych
- zna funkcje różnych form gatunkowych wypowiedzi
- hierarchizuje informacje
- wyszukuje w tekście treści wyrażone pośrednio
- rozumie przenośne znaczenia wyrazów w wypowiedzi
- wyodrębnia przesłanki w tekście
- określa relacje między częściami składowymi wypowiedzi
- korzysta ze słownika wyrazów bliskoznacznych, słownika języka polskiego oraz słownika wyrazów obcych
- korzysta z informacji zawartych w encyklopedii
- rozpoznaje podmiot i orzeczenie
- rozpoznaje równoważnik zdania, zdanie pojedyncze i złożone
- wskazuje różnice między różnymi częściami mowy
- rozpoznaje rzeczowniki oraz formy przypadków rzeczownika i przymiotnika, oddziela temat i końcówkę rzeczownika
- rozpoznaje emocje wyrażane gestami i postawą

II. Analiza i interpretacja tekstów kultury – uczeń:

- opisuje wrażenia towarzyszące odbiorowi różnych tekstów kultury
- zestawia sytuację bohatera z własnymi doświadczeniami
- ocenia bohatera literackiego
- odróżnia prozę od poezji
- odróżnia fikcję filmową od rzeczywistości
- wypowiada się na temat fantastyki w mitach i legendach
- wskazuje w tekście literackim epitety, porównania, przenośnie (w tym uosobienia i ożywienia), wyrazy dźwiękonaśladowcze, neologizmy
- rozpoznaje wiersz wolny, wskazuje rymy
- wyodrębnia różne elementy składające się na widowisko teatralne, określa funkcje znaków teatralnych
- posługuje się ze zrozumieniem terminem *ujęcie*
- wyraża opinię na temat programów telewizyjnych o charakterze konkursowym
- analizuje przebieg zdarzeń w ujęciu przyczynowo - skutkowym
- przedstawia opinię na temat bohatera
- wymienia cechy charakterystyczne różnych gatunków literackich
- odczytuje przenośne sensory utworów opartych na nieskomplikowanych konstrukcjach metaforycznych
- odczytuje przesłania legend i mitów
- zestawia wartości i ich przeciwieństwa na zasadzie kontrastu
- czyta wszystkie wymagane lektury w całości i interpretuje wybrane wątki
- wypowiada się logicznie na podany temat związany z poznanymi tekstami kultury
- stosuje formy grzecznościowe w wypowiedzi ustnej i pisemnej
- formułuje pytania o zróżnicowanej budowie
- posługuje się pozawerbalnymi środkami komunikowania się stosownie do okoliczności
- redaguje użytkowe formy wypowiedzi, stosuje odpowiednie słownictwo
- redaguje rozwinięte, poprawne stylistycznie opowiadanie z elementami opisu, opis postaci, opis miejsca, opis obrazu, dziennik, pamiętnik, sprawozdanie
- tworzy wypowiedzi zgodne z cechami kompozycyjnymi danej formy
- stosuje jednolitą formę wypowiedzeń (bez czasownika) w zapisie planu ramowego i szczegółowego
- reaguje na wypowiedzi innych rozmówców
- czytając głośno, uwzględnia różne znaki interpunkcyjne
- artykułuje prawidłowo głoski podczas recytacji
- używa wypowiedzeń wykrzyknikowych ze świadomością ich funkcji
- przekształca wypowiedzenia bez osobowej formy czasownika w zdania i odwrotnie
- stosuje poprawne formy gramatyczne wyrazów odmiennych
- uwzględnia w wypowiedziach różne natężenie cech i właściwości
- stosuje w większości wyrazów zasady pisowni:
  - *rz, ż, ó, u, h, ch,*
  - *nie* z rzeczownikami, przymiotnikami, czasownikami, przysłówkami i liczebnikami,
  - wielką i małą literą,
  - *q* i *ę,*
  - *i* po spółgłoskach,
  - końcówek *-i, -ii, -ji,*
  - końcówek *-em, -om,*
  - przyimków złożonych i wyrazów przyimkowych
- stosuje w większości wyrazów zasady oznaczania spółgłosek dźwięcznych i bezdźwięcznych
- stosuje w większości wypowiedzeń poznane zasady użycia przecinka w zdaniu pojedynczym

- używa funkcjonalnie i we właściwych kontekstach frazeologizmów

Ocena dostateczna

I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji - uczeń:

- czyta poprawnie tekst, podkreślając głosem ważne słowa
- słucha uważnie wszystkich wypowiedzi nauczyciela i uczniów
- wydobywa istotne informacje z tekstu
- odróżnia autora od narratora oraz nadawcę od odbiorcy wypowiedzi
- odróżnia tekst literacki od informacyjnego
- odróżnia formy gatunkowe wypowiedzi
- odróżnia informacje ważne od drugorzędnych
- dostrzega w tekście treści wyrażone wprost i pośrednio
- rozumie dosłowne i niektóre przenośne znaczenia wyrazów w wypowiedzi
- określa prawdziwość informacji dotyczącej tekstu
- wyodrębnia w tekście części kompozycyjne
- zna budowę słownika języka polskiego oraz słownika wyrazów obcych
- zna budowę hasła encyklopedycznego
- zna pojęcia: *przydawka*, *dopełnienie*, *okolicznik*
- rozpoznaje w tekście zdanie pojedyncze rozwinięte i nierozwinięte, zdanie pojedyncze i złożone, odróżnia zdanie i wypowiedzenie bez osobowej formy czasownika
- rozpoznaje w tekście liczebniki oraz przymyki
- odróżnia czasowniki w formie osobowej i nieosobowej oraz niektóre czasowniki dokonane i niedokonane
- rozpoznaje emocje na podstawie wyrazu twarzy

II. Analiza i interpretacja tekstów kultury – uczeń:

- opisuje wrażenia towarzyszące odbiorowi tekstów literackich
- określa sytuację bohatera literackiego i filmowego
- prezentuje swój pogląd na temat bohatera
- rozpoznaje różne teksty kultury
- odróżnia fikcję literacką od rzeczywistości
- wymienia nieprawdopodobne (fantastyczne) elementy świata przedstawionego
- rozpoznaje w tekście niektóre epitety, porównania, przenośnie (w tym uosobienie i ożywienie), wyrazy dźwiękonaśladowcze, neologizmy
- odróżnia wiersz ciągły od stroficznego i rymowy od wiersza bez rymów
- posługuje się terminami związanymi z teatrem lalkowym, zna pojęcie *znaki teatru*
- wie, jak zbudowany jest scenariusz filmowy
- wymienia cechy programu telewizyjnego o charakterze konkursowym
- omawia wydarzenia w tekście, używa pojęć *wątek* i *akcja*
- wypowiada się na temat uczuć i przeżyć bohatera
- odróżnia mit i legendę od baśni
- odbiera niektóre teksty kultury na poziomie metaforycznym
- odczytuje przesłanie niektórych legend i mitów
- rozróżnia pozytywne i negatywne zachowania bohaterów literackich
- czyta większość wymaganych lektur w całości i analizuje ich świat przedstawiony
- krótko wypowiada się na podany temat związany z otaczającą rzeczywistością
- dostosowuje sposób wyrażania się do sytuacji komunikacyjnej
- formułuje logiczne pytania do tekstu
- stosuje różne typy wypowiedzi w zależności od zamierzonego celu
- redaguje samodzielnie użytkowe formy wypowiedzi

- redaguje samodzielnie opowiadanie z elementami opisu, opis postaci, opis miejsca, opis obrazu, dziennik, pamiętnik, sprawozdanie
- wyróżnia istotne treści w tekstach użytkowych
- sporządza samodzielnie odtwórczy plan ramowy i szczegółowy wypowiedzi
- włącza się do rozmowy w kulturalny sposób
- czytając głośno, uwzględnia przecinki w wypowiedzeniach
- recytuje tekst poetycki
- używa świadomie wypowiedzeń oznajmujących, pytających i rozkazujących
- tworzy poprawne wypowiedzenia pojedyncze i złożone
- przestrzega poprawności gramatycznej wyrazów odmiennych, tworząc wypowiedzi o nieskomplikowanej strukturze językowej
- używa przymiotników i przysłówków we właściwych kontekstach
- stara się przestrzegać poprawności ortograficznej w zakresie pisowni:
  - rz, ż, ó, u, h, ch,
  - nie z rzeczownikami, przymiotnikami, czasownikami, przysłówkami i liczebnikami,
  - wielką i małą literą,
  - q i ě,
  - i po spółgłoskach,
  - końcówek -i, -ii, -ji,
  - końcówek -em, -om,
  - przyimków złożonych i wyrażen przyimkowych
- stara się przestrzegać zasad dotyczących oznaczania spółgłosek dźwięcznych i bezdźwięcznych
- stosuje poprawnie kropkę, znak zapytania lub wykrzyknik na końcu wypowiedzeń, zna zasady dotyczące użycia przecinka w zdaniach pojedynczych
- odróżnia wyrazy pokrewne od bliskoznacznych, tworzy rodziny wyrazów

Ocena dopuszczająca

I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji - uczeń:

- czyta poprawnie tekst, wyznaczając głosowo granice zdań, zwracając uwagę na znaki interpunkcyjne
- słucha uważnie wypowiedzi nauczyciela i uczniów
- określa temat oraz kategorie dotyczące podstawowych elementów świata przedstawionego tekstu
- zna pojęcia: *autor, narrator, czytelnik, słuchacz, nadawca, odbiorca wypowiedzi*
- rozpoznaje tekst literacki oraz tekst informacyjny
- rozpoznaje formy gatunkowe wypowiedzi (zaproszenie, ogłoszenie, instrukcję)
- porządkuje informacje z tekstu
- wyszukuje w tekście informacje wyrażone wprost
- rozumie treść pytań, poleceń oraz prostych informacji
- zna pojęcia *prawda* i *falsz*
- zna pojęcia: *tytuł, wstęp, rozwinięcie, zakończenie, akapity*
- korzysta ze słownika ortograficznego
- wyszukuje hasła w encyklopedii
- rozpoznaje podmiot i orzeczenie w zdaniu
- odróżnia zdanie pojedyncze rozwinięte i nierozwinięte, zna pojęcia *zdanie pojedyncze* i *zdanie złożone*
- rozpoznaje w wypowiedziach rzeczowniki, czasowniki, przymiotniki, przysłówki oraz niektóre liczebniki i przyimki

- rozpoznaje w tekście formy liczb, rodzajów gramatycznych, czasów odmiennych części mowy

- odczytuje proste znaki, w tym emotikony

II. Analiza i interpretacja tekstów kultury – uczeń:

- nazywa reakcje czytelnice
- wypowiada się na temat sytuacji bohatera literackiego i filmowego
- wypowiada się na temat postaci literackiej, wskazuje pozytywne i negatywne cechy bohatera
- odróżnia dzieło literackie od innych tekstów kultury
- zna pojęcie *fikcja literacka*
- wymienia prawdopodobne (realistyczne) elementy świata przedstawionego
- zna pojęcia: *epitet, porównanie, przenośnia* (w tym *uosobienie* i *ożywienie*), *wyraz dźwiękonaśladowczy, neologizm*
- rozpoznaje wers, zwrotkę i refren, wskazuje rymy w wierszu, zna pojęcie *rytm*
- posługuje się terminami: *lalki, kostium, rekwizyty, dekoracja* w kontekście widowiska teatralnego
- posługuje się pojęciami związanymi z filmem: *aktor, reżyser, scenariusz filmowy*
- odróżnia film od programu informacyjnego
- wyodrębnia wydarzenia w tekście
- prezentuje najistotniejsze informacje o bohaterze
- identyfikuje opowiadanie, powieść podróżniczą, baśń, legendę, podanie, klechdę, mit, fraszkę, wiersz, przysłowie, komiks
- odbiera teksty literackie na poziomie dosłownym
- używa pojęcia *przesłanie* w odniesieniu do legendy i mitu
- posługuje się pojęciami: *dobro – zło, przyjaźń – wrogość, prawda – kłamstwo, pokój – wojna* w odniesieniu do treści omawianych utworów
- czyta większość wymaganych lektur przynajmniej we fragmentach i analizuje podstawowe elementy ich świata przedstawionego
- udziela poprawnych i logicznych odpowiedzi na pytania
- rozpoznaje oficjalną i nieoficjalną sytuację komunikacyjną
- formułuje poprawnie pytania podczas rozmowy
- tworzy wypowiedzi wyrażające różne intencje, np. prośbę, polecenie, radę, podziękowanie, przeprosiny
- redaguje według podanego wzoru użytkowe formy wypowiedzi: list, kartkę z pozdrowieniami, ogłoszenie, zaproszenie, instrukcję, proste notatki w różnych formach
- redaguje według podanego wzoru opowiadanie z elementami opisu, opis postaci, opis miejsca, opis obrazu, dziennik, pamiętnik, sprawozdanie
- wydziela margines i dba o estetykę tekstu
- sporządza według podanego wzoru odtwórczy plan ramowy i szczegółowy wypowiedzi
- słucha z uwagą uczestników rozmowy, mówi na temat, uczestnicząc w rozmowie
- czytając głośno, uwzględnia kropkę, znak zapytania lub wykrzyknik na końcu wypowiedzi
- wygłasza tekst z pamięci
- odróżnia wypowiedzenia oznajmujące, pytające i rozkazujące
- buduje logiczne wypowiedzenia pojedyncze i złożone
- stara się przestrzegać poprawności gramatycznej wyrazów odmiennych
- tworzy przysłowki od przymiotników
- zna zasady pisowni:
  - *rz, ż, ó, u, h, ch,*
  - *nie* z rzeczownikami, przymiotnikami, czasownikami, przysłówkami i liczebnikami
  - wielką i małą literą,

- *ą* i *ę*,
  - *i* po spółgłoskach,
  - końcówek *-i*, *-ii*, *-ji*,
  - końcówek *-em*, *-om*,
  - przyimków złożonych i wyrażen przyimkowych
- zna wybrane zasady dotyczące oznaczania spółgłosek dźwięcznych i bezdźwięcznych
  - zamyka wypowiedzenia oznajmujące kropką, znakiem zapytania lub wykrzyknikiem
  - operuje poprawnie słownictwem skoncentrowanym przede wszystkim wokół tematów: dom, rodzina, szkoła i nauka, środowisko przyrodnicze i społeczne

Ocenę niedostateczną otrzymuje uczeń, którego wyniki nie osiągają poziomu wymagań koniecznych, w związku z tym, nie jest w stanie wykonać zadań o niewielkim stopniu trudności. Brak wiedzy i umiejętności nie rokuje osiągnięcia nawet minimalnego postępu.

Klasa 6:

Ocena celująca

Otrzymuje ją uczeń, który:

- osiągnął wszystkie wiadomości i określone nimi umiejętności wymagane na ocenę bardzo dobrą oraz dodatkowo:
- w swoich wypowiedziach biegle posługuje się terminami językowymi i teoretycznoliterackimi oraz stosuje różnorodne konstrukcje składniowe, ma bogate słownictwo
- systematycznie, rzetelnie i z dużym zaangażowaniem pracuje podczas zajęć języka polskiego oraz w domu, przygotowując się do lekcji
- przejawia zainteresowanie przedmiotem i przedstawia zagadnienia w ciekawy sposób
- samodzielnie rozwiązuje problemy pojawiające się w edukacji polonistycznej
- swobodnie korzysta z wielu źródeł w docieraniu do informacji, wykorzystuje funkcjonalnie nowoczesne technologie informacyjno-komunikacyjne
- wykazuje aktywność i pomysłowość, twórczo i samodzielnie rozwija swoje zainteresowania
- chętnie czyta i zna wiele tekstów
- poprawnie wykonuje większość prac dodatkowych zleczanych przez nauczyciela
- brał udział w konkursach związanych z językiem polskim (różne etapy) i osiągał wysokie wyniki

Ocena bardzo dobra

I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji - uczeń:

- czyta tekst, stosując odpowiednie tempo i intonację w zależności od treści
- wykorzystuje wysłuchane wypowiedzi we własnej pracy
- twórczo wykorzystuje informacje z tekstu
- wyjaśnia funkcję nadawcy i odbiorcy w odniesieniu do różnego typu wypowiedzi
- określa funkcje tekstu informacyjnego, literackiego i reklamowego
- określa funkcję różnych środków językowych i pozajęzykowych w tekście reklamowym
- wyodrębnia elementy charakterystyczne dla różnych form gatunkowych
- wykorzystuje umiejętność selekcjonowania informacji podczas korzystania z różnych źródeł (m.in. internetu)
- wyszukuje informacje wyrażone wprost i pośrednio w tekstach o wyższym stopniu organizacji

- określa funkcję przenośnych znaczeń wyrazów w różnych tekstach (informacyjnych, literackich, reklamowych)
- odróżnia perswazję od manipulacji
- funkcjonalnie wykorzystuje wiedzę o budowie tekstu do odczytywania jego sensu
- korzysta z różnych typów słowników –odpowiednio do potrzeb
- korzysta z różnych źródeł informacji odpowiednio do potrzeb
- funkcjonalnie wykorzystuje różne typy podmiotów i orzeczeń oraz inne części zdania w swoich wypowiedziach
- celowo wykorzystuje różne typy wypowiedzeń dla osiągnięcia zamierzonych efektów
- wykorzystuje wiedzę o funkcjach zaimków w swoich wypowiedziach ustnych i pisemnych
- funkcjonalnie stosuje różne formy trybu czasownika w swoich wypowiedziach
- wykorzystuje wiedzę na temat niewerbalnych środków komunikowania się w opisie postaci ukazanych w różnych tekstach kultury
- funkcjonalnie stosuje różne formy trybu czasownika w swoich wypowiedziach

II. Analiza i interpretacja tekstów kultury – uczeń:

- opisuje emocje towarzyszące odbiorowi tekstów kultury
- obiektywnie komentuje sytuację bohatera
- w ocenie postaci literackiej bierze pod uwagę motywy jej postępowania
- używa pojęć charakterystycznych dla wybranej dziedziny sztuki w opisie tekstu kultury
- określa rolę autora tekstu w kreowaniu fikcji artystycznej
- wskazuje elementy fantastyczne jako jedną z cech gatunkowych ballady
- objaśnia funkcję różnych językowych środków stylistycznych
- używa funkcjonalnie pojęć *wers*, *zwrotka*, *rym*, *rytm*, *refren* podczas analizy wiersza
- objaśnia związki między budową i znaczeniami utworu poetyckiego
- określa właściwości i funkcje różnych elementów dzieła filmowego
- wyraża opinię na temat programów telewizyjnych o charakterze rozrywkowym
- określa funkcję retrospekcji w utworze literackim
- używa ze zrozumieniem pojęć *usposobienie*, *charakter*, *temperament* podczas charakterystyki bohatera
- objaśnia cechy charakterystyczne wybranych konwencji literackich, np. *fantasy*, *science fiction*
- objaśnia uniwersalny charakter przesłania bajek, baśni, mitów, legend i przypowieści
- interpretuje teksty kultury przez pryzmat wartości wpisanych w te dzieła
- czyta wszystkie wymagane lektury w całości i interpretuje je w połączeniu z kontekstami
- funkcjonalnie używa różnych środków językowych w swoich wypowiedziach
- świadomie i celowo stosuje elementy stylizacji językowej w swoich wypowiedziach pisemnych
- formułuje pytania o charakterze filozoficznym
- stosuje świadomie w swoich wypowiedziach elementy perswazji językowej
- redaguje użytkowe formy wypowiedzi, stosując funkcjonalnie i celowo różnorodne środki językowe
- redaguje poprawne, charakteryzujące się bogactwem językowym opowiadanie z dialogiem i elementami opisu, opis przedmiotu, opis postaci, opis miejsca, opis krajobrazu, opis dzieła sztuki, dziennik, pamiętnik, sprawozdanie, streszczenie
- używa różnych rozwiązań kompozycyjnych i graficznych eksponujących ważne treści w tekście
- dba o spójność wypowiedzi w zapisie planu ramowego i szczegółowego
- przestrzega wszystkich zasad kultury dyskusji
- czytając tekst, uwzględnia jego organizację rytmiczną
- funkcjonalnie używa różnych środków językowych i pozajęzykowych w celu zainteresowania słuchaczy

- głośowo interpretuje tekst
- wykorzystuje wiedzę o wypowiedziach mających charakter pytań retorycznych w interpretacji tekstu
- funkcjonalnie tworzy zdania współrzędnie i podrzędnie złożone różnego typu
- poprawnie stosuje w wypowiedzi wyrazy o trudnej odmianie
- prawidłowo stopniuje trudne formy przymiotników
- poprawnie zapisuje wszystkie wyrazy zawierające trudności w zakresie pisowni:
  - rz, ż, ó, u, h, ch,
  - nie z rzeczownikami, przymiotnikami, czasownikami, przysłówkami, liczebnikami i zaimkami,
  - wielką i małą literą,
  - q i ę,
  - połączeń literowych *en, em, on, om*
  - i po spółgłoskach,
  - końcówek *-i, -ii, -ji,*
  - końcówek *-em, -om,*
  - przedrostków i przyrostków,
  - przyimków złożonych i wyrażen przyimkowych
- poprawnie oznacza wszystkie spółgłoski dźwięczne i bezdźwięczne
- celowo i funkcjonalnie używa różnych znaków interpunkcyjnych
- używa zdrobnień, zgrubień oraz wyrazów nacechowanych emocjonalnie odpowiednio do przyjętego celu wypowiedzi

Ocena dobra

I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji - uczeń:

- czyta płynnie tekst, podkreślając odpowiednią modulacją nastrój i emocje bohaterów
- nawiązuje do wypowiedzi innych we własnej pracy
- funkcjonalnie wykorzystuje informacje zawarte w tekście
- określa relacje autor –narrator – czytelnik (słuchacz) oraz nadawca – odbiorca wypowiedzi
- porównuje wybrane elementy tekstów informacyjnych, literackich i reklamowych
- rozpoznaje różne środki językowe i pozajęzykowe użyte w tekście reklamowym
- objaśnia funkcje różnych form gatunkowych wypowiedzi
- określa funkcję różnych informacji w tekście
- funkcjonalnie wykorzystuje informacje wyrażone pośrednio do opisu różnych elementów świata przedstawionego w utworze
- określa wpływ przenośnych i dosłownych znaczeń wyrazów na odbiór wypowiedzi
- rozpoznaje elementy manipulacji językowej
- określa funkcje części składowych wypowiedzi
- korzysta ze słowników frazeologicznego oraz poprawnej polszczyzny
- korzysta z informacji zawartych na tematycznych portalach internetowych
- objaśnia funkcję różnych części zdania
- rozpoznaje różne typy zdań złożonych współrzędnie i określa ich funkcję
- określa funkcje różnych części mowy w wypowiedzeniu
- używa form strony biernej i czynnej czasownika dla uzyskania jednoznaczności treści wypowiedzi
- nazywa emocje postaci ukazanych w różnych tekstach kultury (m.in. obraz, rzeźba, fotografia), wyrażane za pomocą różnych form ekspresji

II. Analiza i interpretacja tekstów kultury – uczeń:

- opisuje wrażenia towarzyszące odbiorowi różnych tekstów kultury

- zestawia sytuację bohatera z własnymi doświadczeniami
- posługuje się odpowiednimi argumentami, wyrażając swoją ocenę postaci
- wskazuje środki artystycznego wyrazu charakterystyczne dla różnych tekstów kultury
- charakteryzuje świat fikcji artystycznej
- wskazuje różnice między elementami świata przedstawionego mitu, legendy, baśni, utworu fantasy i science fiction
- rozpoznaje w tekście instrumentację głoskową, przerzutnię, neologizmy, archaizmy i określa ich funkcję
- rozpoznaje rymy męskie i żeńskie oraz dokładne i niedokładne oraz określa ich funkcję w utworze
- wyjaśnia, czym charakteryzuje się wiersz wolny
- wyjaśnia, czym różni się kabaret od innych widowisk teatralnych
- objaśnia cechy filmu kultowego
- określa motywy działania bohatera
- rozpoznaje różne odmiany powieści, np. przygodową, podróżniczą, obyczajową, psychologiczną, historyczną
- odczytuje proste symbole i alegorie
- przytacza i objaśnia przesłanie przypowieści
- podejmuje próby definiowania wartości wpisanych w teksty kultury
- czyta wszystkie wymagane lektury w całości i interpretuje wybrane wątki
- świadomie porządkuje i komponuje treść swoich wypowiedzi
- dostrzega związki między dostosowaniem sposobu wyrażania się i skutecznością komunikacji
- formułuje pytania związane z metaforycznymi znaczeniami utworu
- podkreśla intencje wypowiedzi pozawerbalnymi środkami porozumiewania się
- redaguje użytkowe formy wypowiedzi, stosuje odpowiednie słownictwo
- redaguje rozwinięte, poprawne stylistycznie opowiadanie z dialogiem i elementami opisu, opis przedmiotu, opis postaci, opis miejsca, opis krajobrazu, opis dzieła sztuki, dziennik, pamiętnik, sprawozdanie, streszczenie
- samodzielnie rozplanowuje kompozycję układu treści w różnych formach wypowiedzi
- stosuje jednolitą formę wypowiedzi (bez czasownika) w zapisie planu ramowego i szczegółowego
- formułuje poprawnie zbudowane argumenty i kontrargumenty w dyskusji
- funkcjonalnie używa akcentu zdaniowego do wyeksponowania znaczeń wypowiedzi
- świadomie wykorzystuje tempo mówienia i intonację podczas opowiadania
- artykułuje prawidłowo głoski podczas recytacji
- używa wypowiedzi wykrzyknikowych ze świadomością ich funkcji
- wykorzystuje funkcjonalnie równoważniki zdań w swoich wypowiedziach
- stosuje poprawnie i celowo różne formy gramatyczne wyrazów odmiennych
- funkcjonalnie używa różnych stopni przysłówka w swoich wypowiedziach
- poprawnie zapisuje większość wyrazów zawierających trudności w zakresie pisowni:
  - rz, ź, ó, u, h, ch,
  - nie z rzeczownikami, przymiotnikami, czasownikami, przysłówkami, liczebnikami i zaimkami,
  - wielką i małą literą,
  - q i ę,
  - połączeń literowych *en, em, on, om*
  - i po spółgłoskach,
  - końcówek *-i, -ii, -ji,*
  - końcówek *-em, -om,*

- przedrostków i przyrostków,
- przyimków złożonych i wyrażen przyimkowych
- poprawnie oznacza większość spółgłosek dźwięcznych i bezdźwięcznych
- poprawnie używa poznanych znaków interpunkcyjnych
- używa funkcjonalnie i we właściwych kontekstach frazeologizmów

Ocena dostateczna

I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji - uczeń:

- czyta poprawnie tekst, podkreślając głosem ważne słowa
- słucha uważnie wszystkich wypowiedzi nauczyciela i uczniów
- samodzielnie wydobywa z tekstu wiele informacji
- wyjaśnia na przykładach, co odróżnia autora od narratora oraz nadawcę od odbiorcy wypowiedzi
- objaśnia różnice między tekst informacyjnym, literackim i reklamowym
- wskazuje opinie w tekście reklamowym
- odróżnia formy gatunkowe wypowiedzi
- hierarchizuje informacje
- odczytuje treści wyrażone wprost i pośrednio
- odróżnia znaczenia dosłowne wyrazów od znaczeń przenośnych w wypowiedzi
- odróżnia kłamstwo od fikcji literackiej
- określa relacje między częściami składowymi wypowiedzi
- zna budowę i funkcję słowników wyrazów obcych, frazeologicznego oraz poprawnej polszczyzny
- odróżnia orzeczenie czasownikowe od imiennego i zna ich funkcję
- określa funkcję w tekście zdań pojedynczych rozwiniętych i nierozwiniętych, zdań pojedynczych i złożonych oraz równoważników zdań
- objaśnia różnice między podstawowymi częściami mowy
- określa funkcje form przypadków, liczb, osób, rodzajów gramatycznych, czasów w wypowiedzi
- nazywa emocje postaci literackich, komiksowych, filmowych wyrażane mimiką, gestami i postawą

II. Analiza i interpretacja tekstów kultury – uczeń:

- opisuje wrażenia towarzyszące odbiorowi tekstów literackich i filmowych
- określa sytuację bohatera literackiego i filmowego
- ocenia postać prezentowaną w tekście kultury
- odróżnia tekst literacki od publicystycznego
- odróżnia fikcję filmową od rzeczywistości
- wypowiada się na temat fantastyki w utworach fantasy i science fiction
- objaśnia funkcję porównania, przenośni, epitetu i wyrazu dźwiękonaśladowczego w tekście literackim
- objaśnia czynniki wpływające na rytm utworu
- rozpoznaje wiersz ciągły i stroficzny
- posługuje się ze zrozumieniem terminami związanymi ze sztuką teatru
- używa ze zrozumieniem pojęć *kino familijne*, *serial telewizyjny*
- nazywa tworzywo przekazów audiowizualnych (ruchome obrazy, dźwięk)
- wskazuje wydarzenia zawiązujące akcję, punkt kulminacyjny oraz rozwiązanie akcji
- charakteryzuje bohatera
- wymienia najbardziej charakterystyczne cechy różnych gatunków literackich
- odczytuje przenośne sensory utworów opartych na nieskomplikowanych konstrukcjach metaforycznych

- wskazuje różnice między bajką i baśnią
- zestawia wartości i ich przeciwieństwa na zasadzie kontrastu
- czyta większość wymaganych lektur w całości i analizuje ich świat przedstawiony
- wypowiada się poprawnie i logicznie na podane tematy związane z otaczającą rzeczywistością i poznanymi tekstami kultury
- stosuje formy grzecznościowe w wypowiedzi ustnej i pisemnej (pозdrowienia, list, życzenia, gratulacje)
- formułuje pytania o zróżnicowanej budowie
- posługuje się werbalnymi i pozawerbalnymi środkami komunikowania się stosownie do okoliczności
- redaguje samodzielnie użytkowe formy wypowiedzi
- redaguje samodzielnie opowiadanie z dialogiem i elementami opisu, opis przedmiotu, opis postaci, opis miejsca, opis krajobrazu, opis dzieła sztuki, dziennik, pamiętnik, sprawozdanie, streszczenie
- stosuje w wypowiedzi pisemnej odpowiednią kompozycję i układ graficzny
- sporządza samodzielnie odtwórczy plan ramowy i szczegółowy wypowiedzi
- włącza się do rozmowy w kulturalny sposób
- czytając głośno, stosuje odpowiednią intonację i właściwie akcentuje wyrazy
- opowiada fabułę krótkiego utworu epickiego lub fragmentu powieści
- recytuje tekst poetycki oraz fragmenty prozy
- używa świadomie wypowiedzeń oznajmujących, pytających i rozkazujących
- wykorzystuje wiedzę o odmianie wyrazów do tworzenia poprawnych wypowiedzeń
- stosuje poprawne formy gramatyczne wyrazów odmiennych
- używa we właściwych kontekstach przymiotników i przysłówków o różnych natężeniach cechy
- stosuje zasady ortograficzne w zakresie pisowni:
  - rz, ż, ó, u, h, ch,
  - nie z rzeczownikami, przymiotnikami, czasownikami, przysłówkami, liczebnikami i zaimkami,
  - wielką i małą literą,
  - ą i ę,
  - połączeń literowych *en, em, on, om*
  - i po spółgłoskach,
  - końcówek *-i, -ii, -ji,*
  - końcówek *-em, -om,*
  - przedrostków i przyrostków,
  - przyimków złożonych i wyrażeń przyimkowych
- stosuje zasady dotyczące oznaczania spółgłosek dźwięcznych i bezdźwięcznych
- stosuje zasady dotyczące użycia znaków interpunkcyjnych: kropki, przecinka, znaku zapytania, cudzysłowu, dwukropka, nawiasu, wykrzyknika w zapisie zdań złożonych i pojedynczych
- odróżnia wyrazy pokrewne od bliskoznacznych oraz synonimy od antonimów

Ocena dopuszczająca

I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji - uczeń:

- czyta sprawnie tekst, wyznaczając głosowo granice zdań, zwracając uwagę na znaki interpunkcyjne
- słucha uważnie wypowiedzi nauczyciela i uczniów
- określa temat oraz główną myśl tekstu

- używa ze zrozumieniem pojęć: *autor, narrator, czytelnik, słuchacz* do określenia nadawcy i odbiorcy wypowiedzi
- rozpoznaje tekst informacyjny, literacki i reklamowy
- odczytuje informacje zawarte w tekście reklamowym
- rozpoznaje formy gatunkowe wypowiedzi (zaproszenie, życzenia, gratulacje, zawiadomienie, ogłoszenie, instrukcję, przepis)
- odróżnia zawarte w tekście informacje ważne od drugorzędnych
- wyszukuje w tekście informacje wyrażone wprost i pośrednio
- rozumie dosłowne i przenośne znaczenia wyrazów w wypowiedzi
- wyciąga wnioski wynikające z przesłanek zawartych w tekście
- wyodrębnia w tekście części składowe i dostrzega relacje między nimi
- samodzielnie korzysta z informacji zawartych w słowniku ortograficznym, słowniku języka polskiego oraz wyrazów bliskoznacznych
- rozpoznaje podmiot i orzeczenie w zdaniu
- rozpoznaje w tekście zdania pojedyncze rozwinięte i nierozwinięte, zdania pojedyncze i złożone oraz równoważniki zdań
- rozpoznaje w wypowiedziach rzeczowniki, czasowniki, przymiotniki, przysłówki, liczebniki, zaimki, przyimki, partykuły i spójniki
- rozpoznaje w tekście formy przypadków, liczb, osób, rodzajów gramatycznych, czasów odmiennych części mowy
- rozpoznaje znaczenie niewerbalnych środków komunikowania się (gest, wyraz twarzy, mimika, postawa ciała)

II. Analiza i interpretacja tekstów kultury – uczeń:

- nazywa reakcje czytelnicze
- wypowiada się na temat sytuacji bohatera literackiego i filmowego
- wyraża swój stosunek do postaci ukazanych w różnych tekstach kultury
- rozpoznaje różne teksty kultury (tekst literacki, film, przedstawienie teatralne, balet, dzieło muzyczne, obraz, rzeźbę, fotografię, przedmioty sztuki użytkowej)
- odróżnia fikcję literacką od rzeczywistości
- wskazuje prawdopodobne (realistyczne) i nieprawdopodobne (fantastyczne) elementy świata przedstawionego
- rozpoznaje w tekście literackim porównanie, przenośnię, epitet (w tym uosobienie i ożywienie) i wyraz dźwiękonaśladowczy
- rozpoznaje wers, zwrotkę, rym, rytm, refren w utworze literackim
- rozpoznaje wiersz rymowany i wiersz biały
- wyodrębnia elementy składające się na widowisko teatralne (gra aktorska, reżyseria, dekoracja, charakteryzacja, kostiumy, rekwizyty)
- wyodrębnia elementy dzieła filmowego i telewizyjnego (scenariusz, reżyseria, ujęcie, scena, gra aktorska)
- odróżnia telewizyjny program informacyjny od programu rozrywkowego
- wyodrębnia wątki i wydarzenia w tekście oraz omawia akcję
- przedstawia informacje i formułuje opinie na temat bohatera
- identyfikuje opowiadanie, powieść, baśń, legendę, mit, bajkę, fraszkę, wiersz, przysłowie, komiks
- odbiera teksty kultury na poziomie dosłownym i przenośnym
- objaśnia morał bajki
- odczytuje wartości oraz antywartości wpisane w teksty kultury, np. dobro – zło, przyjaźń – wrogość, prawda – kłamstwo, pokój – wojna, miłość – nienawiść, wierność – zdrada, zdrowie – choroba
- czyta większość wymaganych lektur przynajmniej we fragmentach i analizuje podstawowe elementy ich świata przedstawionego

- wypowiada się na tematy poruszane na zajęciach
- dostosowuje sposób wyrażania się do sytuacji komunikacyjnej i zamierzonego celu
- formułuje poprawnie zbudowane i logiczne pytania do tekstu
- tworzy wypowiedzi wyrażające różne intencje, np. prośbę, polecenie, radę, podziękowanie, przeproszenie
- redaguje według podanego wzoru użytkowe formy wypowiedzi: list oficjalny, list prywatny, kartkę z pozdrowieniami, ogłoszenie, zawiadomienie, zaproszenie, życzenia, gratulacje, instrukcję, proste notatki w różnych formach
- redaguje według podanego wzoru opowiadanie z dialogiem i elementami opisu, opis przedmiotu, opis postaci, opis miejsca, opis krajobrazu, dziennik, pamiętnik, sprawozdanie, streszczenie
- wydziela margines, stosuje akapity i dba o estetykę tekstu
- sporządza według podanego wzoru odtwórczy plan ramowy i szczegółowy wypowiedzi
- słucha z uwagą uczestników rozmowy, mówi na temat, prezentuje własne zdanie
- czytając głośno, przekazuje intencję utworu, uwzględnia różne znaki interpunkcyjne w tekście
- opowiada o wybranych wydarzeniach z fabuły utworu
- wygłasza tekst z pamięci
- rozróżnia i poprawnie zapisuje wypowiedzenia oznajmujące, pytające i rozkazujące
- przekształca zdania złożone w pojedyncze i odwrotnie oraz zdania w równoważniki zdań i odwrotnie – odpowiednio do przyjętego celu
- przestrzega poprawności gramatycznej wyrazów odmiennych, tworząc wypowiedzi o nieskomplikowanej strukturze językowej
- poprawnie stopniuje przymiotniki i przysłówki
- zna zasady pisowni:
  - – *rz, ż, ó, u, h, ch,*
  - – *nie* z rzeczownikami, przymiotnikami, czasownikami, przysłówkami, liczebnikami i zaimkami,
  - – wielką i małą literą,
  - – *ą* i *ę*,
  - – połączeń literowych *en, em, on, om*
  - – *i* po spółgłoskach,
  - – końcówek *-i, -ii, -ji,*
  - – końcówek *-em, -om,*
  - – przedrostków i przyrostków,
  - – przymków złożonych i wyrażen przymkowych i stara się ich przestrzegać
- zna wybrane zasady dotyczące oznaczania spółgłosek dźwięcznych i bezdźwięcznych i stara się je stosować
- zna zasady użycia znaków interpunkcyjnych: kropki, przecinka, znaku zapytania, cudzysłowu, dwukropka, nawiasu, wykrzyknika i stara się je stosować w zapisie zdań złożonych i pojedynczych
- operuje poprawnie słownictwem skoncentrowanym przede wszystkim wokół tematów: dom, rodzina, szkoła i nauka, środowisko przyrodnicze, społeczne i kulturowe

Ocenę niedostateczną otrzymuje uczeń, którego wyniki nie osiągają poziomu wymagań koniecznych, w związku z tym, nie jest w stanie wykonać zadań o niewielkim stopniu trudności. Brak wiedzy i umiejętności nie rokuje osiągnięcia nawet minimalnego postępu.

Ocena celująca

Uczeń:

- osiągnął wszystkie wiadomości i określone nimi umiejętności wymagane na ocenę bardzo dobrą oraz dodatkowo:
- rozpoznaje rodzaje literackie, określa ich cechy charakterystyczne, przypisuje czytany utwór do odpowiedniego rodzaju
- rozdziela gatunki epiki, liryki i dramatu
- wykorzystuje w interpretacji tekstów literackich elementy wiedzy o historii, kulturze, kontekst biograficzny
- bierze czynny udział w dyskusji, polemizuje z cudzymi poglądami, uzasadniając własne zdanie
- w pracach projektowych odgrywa zasadniczą rolę, kieruje pracą grupy
- swobodnie korzysta z wielu źródeł w docieraniu do informacji, wykorzystuje funkcjonalnie nowoczesne technologie informacyjno-komunikacyjne
- swobodnie wypowiada się w poznanych formach wypowiedzi, zna wymogi tych form
- tworzy wypowiedź argumentacyjną zgodnie z zasadami sztuki retorycznej
- analizuje i nazywa zdania wielokrotnie złożone
- swobodnie korzysta ze wszystkich rodzajów słowników
- w swoich wypowiedziach biegle posługuje się terminami językowymi
- ma bogate słownictwo
- systematycznie, rzetelnie i z dużym zaangażowaniem pracuje podczas zajęć języka polskiego oraz w domu, przygotowując się do lekcji
- przejawia zainteresowanie przedmiotem i przedstawia zagadnienia w ciekawy sposób
- samodzielnie rozwiązuje problemy pojawiające się w edukacji polonistycznej
- twórczo i samodzielnie rozwija swoje zainteresowania
- chętnie czyta, określa tematykę i problematykę wszystkich utworów z kanonu lektur oraz zna wiele tekstów spoza kanonu
- w wypowiedziach ustnych i pisemnych nawiązuje do obejrzanych filmów, przedstawień teatralnych itp.
- poprawnie wykonuje większość prac dodatkowych zleczanych przez nauczyciela

Ocena bardzo dobra

Uczeń:

- wyjaśnia rolę czasowników w wypowiedzi
- używa w wypowiedzi różnych form gramatycznych czasownika dla osiągnięcia zamierzonych celów
- stosuje bezbłędnie formy czasu, trybu i strony
- wyjaśnia, kiedy czasowniki są dokonane, a kiedy niedokonane
- stosuje poprawnie trudne formy czasownika
- stosuje w praktyce wszystkie reguły ortograficzne dotyczące czasownika
- wyjaśnia, czemu służą formy nieosobowe w wypowiedzi
- wyjaśnia, czemu służą imiesłowy przymiotnikowe w wypowiedzi
- używa funkcjonalnie form imiesłowu czynnego i biernego
- uzgadnia formy imiesłowu przymiotnikowego z określonym rzeczownikiem
- stosuje bezbłędnie regułę pisowni nie z imiesłowem
- wyjaśnia, czemu służą imiesłowy przysłówkowe w wypowiedzi
- poprawnie stosuje imiesłów współczesny i uprzedni

- stosuje funkcjonalnie w swoich wypowiedziach zdania złożone
- dostrzega relacje pomiędzy wypowiedziami składowymi
- omawia związek współrzędności pomiędzy wypowiedziami składowymi
- stosuje w wypowiedziach wszystkie rodzaje zdań współrzędnie złożonych
- stosuje celowo i funkcjonalnie w swoich wypowiedziach zdania złożone podrzędnie
- omawia stosunek podrzędności
- funkcjonalnie stosuje zdanie złożone z podrzędnym podmiotowym, orzecznikowym, przydawkowym, dopełnieniowym, okolicznikowym
- omawia zależności zdań składowych
- omawia rolę imiesłowu przysłówkowego w wypowiedzi
- przekształca zdania w równoważniki i równoważniki w zdania
- funkcjonalnie stosuje w swoich wypowiedziach zdanie złożone z imiesłowowym równoważnikiem zdania
- wykorzystuje funkcjonalnie zdania wielokrotnie złożone
- celowo i funkcjonalnie stosuje wszystkie części zdania
- stosuje funkcjonalnie różne typy wypowiedzeń
- stosuje różne rodzaje zdań współrzędnie i podrzędnie złożonych
- przedstawia na wykresie i omawia relacje między wypowiedziami składowymi
- tworzy wyrazy pochodne od rzeczowników, czasowników, przymiotników
- tworzy ciągi wyrazów pokrewnych
- wymienia kolejne etapy analizy słotwórczej wyrazu
- uwzględnia oboczności występujące w temacie słotwórczym
- – omawia formant jako element słotwórczy
- – tworzy wyrazy przez użycie różnych rodzajów formantu
- funkcjonalnie wykorzystuje złożenia, zestawienia, zrosty
- bezbłędnie zapisuje wyrazy złożone
- omawia pokrewieństwo wyrazów
- tworzy rozbudowane rodziny wyrazów i dokonuje analizy słotwórczej tworzących je wyrazów
- zaznacza oboczności w rdzeniu
- omawia zależności między wyrazami podstawowymi i pochodnymi
- dokonuje analizy słotwórczej wyrazów
- stosuje różne rodzaje formantów i tworzy za ich pomocą wyrazy pochodne
- zaznacza zależności między wyrazami
- odróżnia rdzeń od podstawy słotwórczej
- świadomie i celowo posługuje się słownictwem ogólnonarodowym i słownictwem o ograniczonym zasięgu
- wyjaśnia, co decyduje o ograniczonym zasięgu słownictwa
- interpretuje znaczenia związane z archaizmami i terminami naukowymi występującymi w tekstach cudzych
- stosuje w swoich wypowiedziach bogate, różnorodne słownictwo
- rozpoznaje różne rodzaje neologizmów
- samodzielnie tworzy neologizmy
- próbuje tworzyć i stosować neologizmy artystyczne
- stosuje w wypowiedziach homonimy
- uzależnia stosowanie homofonów od kontekstu
- omawia skrótowce i ich rodzaje
- podaje znaczenia różnorodnych skrótowców, w tym rzadko stosowanych
- stosuje poprawne formy wszystkich skrótowców
- zna znaczenia różnorodnych skrótów
- poprawnie zapisuje różnorodne skrótówce
- wyjaśnia, co to jest styl wypowiedzi i co się na niego składa
- stosuje różne style funkcjonalne w swoich wypowiedziach

- dba o poprawność stylu swoich wypowiedzi
- omawia wszystkie relacje między poszczególnymi składnikami aktu komunikacji
- rozpoznaje różnorodne intencje w komunikacji
- rozpoznaje cele cudzej wypowiedzi, dobiera środki do wyrażania celów we własnej wypowiedzi
- stosuje w praktyce zasady kultury języka
- bezbłędnie stosuje zasady etykiety języka
- funkcjonalnie wykorzystuje cytaty w swoich wypowiedziach
- funkcjonalnie stosuje w pisanych tekstach mowę niezależną
- funkcjonalnie stosuje mowę zależną w tekstach pisanych
- omawia składniki aktu komunikacji
- omawia cechy liryki, epiki i dramatu
- porównuje różne rodzaje piśmiennictwa
- zna i stosuje różne rodzaje argumentów
- tworzy pisemną wypowiedź zgodnie z wszystkimi wymogami sztuki tworzenia tekstu
- świadomie i celowo komponuje tekst, stosuje językowe środki retoryczne
- poprawnie wykonuje niemal wszystkie polecenia testu
- wyjaśnia, jaką tematykę przedstawia i jaką problematykę podejmują omawiane utwory
- omawia układ i funkcję dialogów i monologów w tekście
- wyjaśnia, z czego wynika różnorodność tematyczna fraszek Kochanowskiego
- wyjaśnia funkcję uosobienia i apostrofy
- wyjaśnia, na czym polega humanistyczny wymiar światopoglądu Kochanowskiego
- omawia tematykę poznanych fraszek
- wyjaśnia, na czym polega ironia we fraszkach
- wyjaśnia różnice między aforyzmem a fraszką
- wyjaśnia funkcję ironii w aforyzmach
- wyjaśnia, na czym polega związek rysunków satyrycznych z innymi utworami
- omawia funkcję absurdu na rysunkach
- omawia funkcje karykatury
- omawia lirykę jako rodzaj literacki
- wydobywa z tekstu najważniejsze tezy
- ocenia intencje tekstu
- ocenia obejrzany film
- wyjaśnia, co odróżnia film animowany od fabularnego i dokumentalnego
- pisze recenzję obejrzanego filmu, zachowując wszystkie wymogi tej formy wypowiedzi
- omawia cechy gatunkowe trenu
- przedstawia i omawia bohaterów lirycznych
- analizuje i interpretuje utwór
- opowiada o mitologicznych wierzeniach
- tworzy przemówienie, w którym stosuje funkcjonalnie środki retoryczne
- pisze rozprawkę, zachowując wszystkie wymogi tej formy wypowiedzi
- samodzielnie, twórczo korzysta z różnorodnych źródeł wiedzy
- pisze streszczenie, zachowując wszystkie wymogi tej formy wypowiedzi
- gromadzi i porządkuje materiał do charakterystyki bohaterów
- pisze rozwiniętą charakterystykę porównawczą bohaterów
- tworzy wypowiedź na temat kompozycji obrazu
- wyjaśnia, jaką rolę na obrazie odgrywa światłocień
- wyjaśnia, czym cechuje się ballada jako gatunek literacki
- omawia konwencję przedstawiania świata w balladzie
- podaje przykłady przypowieści biblijnych
- ocenia warstwę plastyczną komiksu w połączeniu z innymi płaszczyznami dzieła

Ocena dobra

Uczeń:

- czyta poprawnie tekst (w tym wiersz, monolog dramatu), podkreślając głosem ważne słowa
- samodzielnie korzysta z różnorodnych źródeł wiedzy
- zna cechy rodzajów literackich
- zna cechy utworów lirycznych: fraszki, pieśni, trenu, sonetu, modlitwy poetyckiej
- zna cechy utworów epickich: ballady, przypowieści, legendy, noweli, powieści historycznej
- wyjaśnia pojęcia: *komizm, retrospekcja, homonim, neologizm, zapożyczenie*
- wyjaśnia, na czym polega liryka bezpośrednia
- odróżnia film animowany od filmu fabularnego i dokumentalnego
- omawia specyficzne cechy komiksu i plakatu jako tekstów kultury
- omawia cechy wywiadu jako wypowiedzi publicystycznej
- wyjaśnia, na czym polega fantastyka naukowa i fantasy i wymienia przykłady elementów fantastycznych
- rozpoznaje tekst o charakterze filozoficznym
- wyjaśnia, dlaczego tekst należy do literatury faktu
- omawia wyróżniki funkcjonalnych stylów wypowiedzi
- wymienia cechy stylu potocznego, naukowego, artystycznego
- objaśnia różnice między częściami mowy
- określa funkcje form przypadków, liczb, osób, rodzajów gramatycznych, czasów, aspektu i stron w wypowiedzi
- rozpoznaje i tworzy imiesłowy
- stosuje regułę pisowni *nie* z imiesłowem
- w zakresie składni: wyjaśnia, czym cechuje się zdanie złożone i nazywa jego części; wie, kiedy wypowiedzenie składowe jest podrzędne, a kiedy – nadrzędne; wskazuje zależności zdań składowych; wykorzystuje wszystkie części zdania i różne typy wypowiedzi w wypowiedziach; zna różne rodzaje zdań współrzędnie i podrzędnie złożonych; wyjaśnia różnice między zdaniem a równoważnikiem zdania
- w zakresie słowotwórstwa: wyjaśnia, kiedy wyraz jest podstawowy, a kiedy pochodny; tworzy pary wyrazów: podstawowy i pochodny; wskazuje zależności między wyrazami podstawowymi i pochodnymi; omawia budowę słowotwórczą wyrazów pochodnych; wyjaśnia, czym jest temat słowotwórczy, a czym – formant w wyrazie pochodnym; analizuje oboczności występujące w temacie słowotwórczym; omawia rolę formantu; omawia różne rodzaje formantów; rozróżnia i tworzy złożenia, zestawienia, zrosty; stosuje zasady pisowni wyrazów złożonych; wyjaśnia, co to są wyrazy pokrewne; tworzy rozbudowane rodziny wyrazów; odróżnia rdzeń od tematu słowotwórczego
- w zakresie nauki o zróżnicowaniu językowym: zastępuje słownictwo o ograniczonym zasięgu słownictwem ogólnym; odróżnia język ogólnonarodowy od języków regionalnych i środowiskowych; rozpoznaje słownictwo o ograniczonym zasięgu, klasyfikuje je
- omawia różne sposoby wzbogacania słownictwa
- w zakresie pisowni skrótów i skrótowców: rozpoznaje różne rodzaje skrótowców, podaje znaczenia różnorodnych skrótowców, stosuje poprawne formy skrótowców, zna znaczenia skrótów, poprawnie zapisuje popularne skrót
- w zakresie komunikacji językowej: wyjaśnia, na czym polega komunikacja językowa; rozpoznaje intencje nadawcy w komunikacie; wskazuje podstawowe związki między składnikami aktu komunikacji; rozpoznaje i formułuje podstawowe cele komunikatu; wyjaśnia, czym jest, na czym polega i jak może przebiegać interakcja między nadawcą a odbiorcą w akcie komunikacji; wyjaśnia, czym jest i na czym polega grzeczność

językowa; omawia podstawowe zasady kultury języka i zasady porozumiewania się w sieci; stosuje zasady etykiety językowej

- wyjaśnia, na czym polega mowa niezależna
- wyjaśnia, na czym polega mowa zależna
- celowo wprowadza cytaty do swoich wypowiedzi
- wstępnie analizuje i interpretuje utwór
- formułuje temat tekstu
- dostrzega problematykę tekstu
- analizuje budowę akapitów
- omawia elementy świata przedstawionego, uwzględniając relacje między elementami realistycznymi i fantastycznymi oraz między bohaterami
- omawia sytuację liryczną
- charakteryzuje osobę mówiącą
- omawia poglądy autora przedstawione w tekście
- omawia intencje tekstu oraz zawarte w nim aluzje, ukryte znaczenia i elementy symboliczne
- odczytuje przesłanie utworu i wyjaśnia jego puentę
- omawia rolę regularnej budowy wiersza
- omawia funkcje: apostrofy, porównania, ożywienia, uosobienia, metafory, archaizmu, przerzutni, epitetu, parafrazy
- wskazuje w tekście środki retoryczne
- zestawia porównanie homeryckie z innymi środkami artystycznymi występującymi w wierszu
- pisze: recenzję obejrzanego filmu, spektaklu, przeczytanego utworu literackiego, przemówienie, rozprawkę, streszczenie utworu, streszczenie wątku, opis krajobrazu, opis budowli, opis przeżyć, opis postaci, charakterystykę bohaterów, charakterystykę porównawczą, zaproszenie na spektakl, list, dedykację, e-mail; tworzy plakat, komiks

Ocena dostateczna

Uczeń:

- czyta poprawnie tekst, podkreślając głosem ważne słowa
- odczytuje tekst, zaznaczając głosowo znaki interpunkcyjne
- słucha uważnie wszystkich wypowiedzi nauczyciela i uczniów
- samodzielnie wydobywa z tekstu informacje
- wyjaśnia na przykładach, co odróżnia autora od narratora oraz nadawcę od odbiorcy wypowiedzi
- objaśnia różnice między tekst informacyjnym, literackim i reklamowym
- rozpoznaje fraszkę, pieśń, tren, sonet wśród gatunków lirycznych
- zna cechy utworów epickich: powieści, opowiadania, noweli, ballady
- zna cechy rodzajów literackich
- wskazuje cechy komiksu jako tekstu kultury
- rozpoznaje tekst filozoficzny
- wymienia tworzywa teatru
- odtwarza własnymi słowami definicję przypowieści
- wskazuje opinie w tekście reklamowym
- odróżnia formy gatunkowe wypowiedzi
- wskazuje w tekście dialog i monolog
- wie, czym cechuje się styl artystyczny, naukowy
- hierarchizuje informacje
- odczytuje treści wyrażone wprost i pośrednio

- odróżnia znaczenia dosłowne wyrazów od znaczeń przenośnych w wypowiedzi
- odróżnia kłamstwo od fikcji literackiej
- odróżnia konwencję realistyczną od fantastycznej
- rozróżnia fantastykę naukową i fantastykę
- wie, że tekst należy do literatury faktu
- wymienia podstawowe zasady kultury języka i zasady porozumiewania się w sieci
- zna zasady etykiety językowej
- zna części kompozycyjne wypowiedzi argumentacyjnej
- dzieli tekst na akapity
- wyodrębnia główną myśl akapitów
- odróżnia argument od przykładu
- wyodrębnia przesłanki z tekstu
- odtwarza konkluzję tekstu własnymi słowami
- nazywa emocje postaci literackich, komiksowych, filmowych wyrażane mimiką, gestami i postawą
- hierarchizuje emocje opisane w utworach
- wyjaśnia pojęcia: motto utworu, puenta, wątek, fabuła, tragizm, komizm, neologizm, archaizm, retrospekcja, termin naukowy, homonim
- wskazuje i nazywa środki językowe, za pomocą których autor przekonuje do swoich racji
- zna budowę i funkcję słowników wyrazów obcych, frazeologicznego oraz poprawnej polszczyzny
- korzysta z informacji zawartych w encyklopedii
- rozróżnia części zdania
- określa funkcję w tekście zdań pojedynczych rozwiniętych i nierozwiniętych, zdań pojedynczych i złożonych oraz równoważników zdań
- objaśnia różnice między częściami mowy
- określa funkcje form przypadków, liczb, osób, rodzajów gramatycznych, czasów, aspektu i stron w wypowiedzi
- rozpoznaje i tworzy imiesłowy
- omawia różne typy wypowiedzeń
- w zakresie słotwórstwa: tworzy proste wyrazy pochodne, wyjaśnia, co to są wyrazy podstawowe i pochodne, dzieli słotwórczo wyrazy pochodne, wskazuje oboczności
- w temacie słotwórczym, wyjaśnia, co to jest formant, zna różne rodzaje formantów, tworzy wyrazy złożone, stara się przestrzegać zasad pisowni wyrazów złożonych, wyjaśnia, kiedy wyrazy tworzą rodzinę, tworzy rodziny wyrazów, dostrzega oboczności w rdzeniu
- w zakresie składni: wyjaśnia różnice między zdaniami współrzędnie i podrzędnie złożonymi,
- analizuje relacje między wypowiedziami składowymi
- w zakresie pisowni skrótów i skrótowców: wyjaśnia, co to są skrótowce, podaje znaczenia skrótowców, poprawnie zapisuje skrótowce, podaje znaczenia popularnych skrótów, stosuje podstawowe zasady pisowni skrótów
- wprowadza do tekstów pisanych mowę niezależną
- wprowadza do tekstów pisanych mowę zależną
- opisuje wrażenia towarzyszące odbiorowi tekstów literackich i filmowych
- nazywa wartości, o których mowa w tekście
- wymienia wszystkie elementy świata przedstawionego
- odtwarza treść poznanych tekstów literackich
- określa sytuację bohatera literackiego i filmowego

- wstępnie charakteryzuje osobę mówiącą
- nazywa odbiorcę ujawniającego się w utworach
- wskazuje w tekście środki retoryczne
- ocenia postać prezentowaną w tekście kultury
- wyjaśnia, kiedy bohater jest postacią dynamiczną
- odróżnia tekst literacki od publicystycznego
- odróżnia fikcję filmową od rzeczywistością
- wstępnie omawia kompozycję obrazu
- określa sytuację liryczną w utworach lirycznych
- rozpoznaje lirykę bezpośrednią i pośrednią
- objaśnia funkcję porównania, przenośni (w tym: uosobienia, ożywienia), epitetu, przerzutni, parafrazy i wyrazu dźwiękonaśladowczego w tekście literackim
- formułuje znaczenia wynikające z metafor
- omawia budowę porównania homeryckiego
- objaśnia czynniki wpływające na rytm utworu
- wskazuje elementy o charakterze symbolicznym
- rozpoznaje wiersz ciągły i stroficzny
- omawia budowę utworu
- określa nastrój utworu
- formułuje wnioski analityczne i interpretacyjne
- posługuje się ze zrozumieniem terminami związanymi ze sztuką teatru
- zna różne typy obrazów ze względu na temat
- używa ze zrozumieniem pojęć
- nazywa tworzywo przekazów audiowizualnych (ruchome obrazy, dźwięk)
- wskazuje wydarzenia zawiązujące akcję, punkt kulminacyjny oraz rozwiązanie akcji
- pisze: recenzję obejrzanego filmu, recenzję utworu literackiego, relację z przeprowadzonych działań, przemówienie, rozprawkę, streszczenie utworu, charakterystykę bohatera, charakterystykę porównawczą bohaterów, opis krajobrazu, opis przeżyć, list, opowiadanie, dedykację, e-mail

Ocena dopuszczająca

Uczeń:

- czyta teksty ze zrozumieniem
- udziela poprawnych odpowiedzi na co najmniej połowę pytań i poleceń testu
- wie, że teksty literatury pięknej dzielą się na lirykę, epikę i dramat
- wie, kiedy utwór należy do literatury pięknej, rozpoznaje styl artystyczny
- pod kierunkiem tworzy proste teksty według wzorów: przemówienie, rozprawka, streszczenie, charakterystyka, charakterystyka porównawcza, opis przeżyć, zaproszenie, recenzja, list, opis postaci, dedykacja
- pisze krótki e-mail na wskazany temat, stara się w nim stosować podstawowe zasady etykiety językowej
- dzieli tekst na akapity, dba o ich logiczną spójność
- zna pojęcia: liryka bezpośrednia, światopogląd, neologizm, tragizm, archaizm, perswazja, ironia, aforyzm, parafraza
- rozpoznaje poznane utwory jako: fraszki, pieśni, treny, modlitwę, satyrę, legendę literacką, nowelę, dramat, powieść historyczną, powieść fantasy, sonet, literaturę faktu, balladę
- rozpoznaje balladę
- wymienia najważniejsze wydarzenia
- wymienia najważniejsze elementy świata przedstawionego

- dzieli elementy na realistyczne i fantastyczne
- przedstawia bohaterów
- wypowiada się na temat nastroju utworu
- ze zrozumieniem czyta definicję przypowieści
- odtwarza własnymi słowami treść tekstu
- rozpoznaje w tekście cechy przypowieści
- wie, co to jest retoryka
- rozpoznaje podstawowe środki retoryczne
- dzieli tok wywodu na części tematyczne
- rozpoznaje tezę w utworze
- wie, co to jest przesłanka
- cytuje zdanie tekstu będące konkluzją
- wyodrębnia argument w tekście
- przedstawia proste argumenty
- dostrzega w utworze nawiązania do filozofii
- dostrzega intencje tekstu
- próbuje formułować podstawowe wnioski dotyczące znaczeń utworu
- nazywa emocje opisane w utworach
- wskazuje fragmenty o znaczeniu metaforycznym
- wie, kto to jest osoba mówiąca w wierszu oraz narrator w utworze prozatorskim
- cytuje fragmenty, w których ujawnia się osoba mówiąca, narrator
- wie, że w utworze występuje podmiot zbiorowy
- wie, że utwór należy do liryki bezpośredniej
- wie, kto to jest bohater liryczny i co to jest sytuacja liryczna
- odczytuje dosłowne znaczenia utworu
- cytuje odpowiednie fragmenty tekstu
- nazywa niektóre środki poetyckie
- rozpoznaje porównanie homeryckie
- wskazuje porównania w tekście
- wskazuje metafory w utworze
- wie, na czym polega epitet złożony, uosobienie, apostrofa, przerzutnia
- dostrzega obrazy poetyckie w wierszach
- nazywa najważniejsze cechy i uczucia bohatera
- odróżnia monolog od dialogu
- rozpoznaje komiks wśród innych tekstów kultury
- opowiada, co widzi na poszczególnych kadrach komiksu
- ustala, o czym mówi komiks
- odróżnia wywiad od innych wypowiedzi publicystycznych
- odróżnia rzeźbę od innych wytworów sztuki plastycznej
- wie, czym cechuje się styl potoczny i styl naukowy
- przedstawia swoje wstępne wrażenia wywołane filmem
- przedstawia bohatera filmu
- pisze prostą recenzję obejrzanego filmu
- wymienia najważniejsze elementy obrazu
- dostrzega podstawowe cechy kompozycji obrazu
- uważnie ogląda spektakl
- wymienia podstawowe tworzywa teatru
- rozpoznaje plakat wśród innych tekstów kultury
- przygotowuje prosty plakat
- stara się brać udział w dyskusji
- rozpoznaje czasownik wśród innych części mowy
- rozpoznaje formy gramatyczne czasownika
- rozpoznaje formy czasu

- zna tryby i strony czasownika
- przekształca stronę czynną na bierną i odwrotnie
- zna reguły ortograficzne dotyczące czasownika
- zna różne formy nieosobowe czasownika
- rozpoznaje imiesłów przymiotnikowy wśród innych części mowy
- rozpoznaje imiesłów czynny i bierny
- wie, że imiesłów przymiotnikowy łączy się z rzeczownikiem
- zna zasadę pisowni nie z imiesłowem przymiotnikowym
- rozpoznaje imiesłów przysłówkowy
- odróżnia zdania pojedyncze od złożonych
- rozpoznaje części składowe zdania złożonego
- wie, na czym polega związek współrzędności
- rozpoznaje różne rodzaje zdań współrzędnie złożonych
- rozpoznaje wśród wypowiedzi zdania podrzędnie złożone i rozróżnia ich rodzaje: podmiotowe, orzecznikowe, przydawkowe, dopełnieniowe i okolicznikowe
- dzieli zdanie podrzędnie złożone na wypowiedzenia składowe
- rozpoznaje w wypowiedzi imiesłów przysłówkowy
- rozpoznaje równoważnik zdania
- rozpoznaje zdanie złożone z imiesłowowym równoważnikiem zdania
- rozpoznaje zdania wielokrotnie złożone
- rozpoznaje wszystkie części zdania
- rozpoznaje i wskazuje wyrazy podstawowe i pochodne
- dzieli słowotwórczo proste wyrazy pochodne
- wie, czym cechują się wyrazy złożone
- zna zasady pisowni wyrazów złożonych
- wie, kiedy wyrazy tworzą rodzinę
- tworzy proste rodziny wyrazów
- wyjaśnia, co to jest rdzeń
- wie, że istnieje słownictwo ogólne i słownictwo o ograniczonym zasięgu
- podaje przykłady archaizmów
- podaje przykłady terminów naukowych
- rozpoznaje w wypowiedzi neologizmy
- zna terminy: neologizm, homonimy
- rozpoznaje i poprawnie zapisuje proste skrótownice
- podaje znaczenia podstawowych skrótów
- wie, co oznacza termin styl wypowiedzi
- zna nazwy funkcjonalnych stylów wypowiedzi
- stara się posługiwać w swoich wypowiedziach odpowiednio dobranym stylem
- wie, co to jest akt komunikacji
- wie, że nadawca w komunikacji może wyrażać różne intencje
- wie, że komunikat może realizować różne cele
- wie, na czym polega interakcja między nadawcą i odbiorcą
- wie, na czym polega grzeczność językowa
- zna zasady kultury języka
- zna podstawowe zasady etykiety językowej
- zna zasady porozumiewania się w sieci
- stara się wprowadzać cytaty do swoich wypowiedzi
- rozpoznaje mowę niezależną
- rozpoznaje mowę zależną

Ocenę **niedostateczną** otrzymuje uczeń, który nie spełnia wymagań kryterialnych na ocenę dopuszczającą.

Klasa 8:

Ocena celująca

Uczeń:

- czyta różne teksty (zarówno współczesne, jak i dawne, przewidziane w programie nauczania oraz spoza niego) na poziomie dosłownym, przenośnym i symbolicznym
- samodzielnie i z pasją interpretuje teksty pisane i inne teksty kultury, uwzględniając intencję nadawcy oraz konteksty niezbędne do interpretacji, proponuje własną interpretację głosową tekstu
- praktycznie wykorzystuje informacje wybrane z tekstu literackiego, popularnonaukowego, naukowego; systematycznie i skutecznie szuka nowych informacji w celu realizacji zainteresowań humanistycznych
- krytycznie, wielostronnie i z zaangażowaniem poznawczym ocenia i wartościuje treści, zachowania i postawy przedstawione w utworach w odniesieniu do systemu moralnego i etycznego
- samodzielnie buduje spójne, logiczne, rzeczowe wypowiedzi na podany temat, w których przedstawia własne, ciekawe stanowisko lub płynnie dowodzi przyjętych racji za pomocą popartych przykładami argumentów uwzględniających różne konteksty kulturowe
- tworzy oryginalne notatki, posługując się bogatym słownictwem
- podejmuje próby własnej twórczości literackiej, świadomie stosując różnorodne środki stylistyczne, parafrazuje utwory znanych twórców
- pisze wypowiedzi oryginalne pod względem sposobu ujęcia tematu; wykazuje się szczególną dbałością o poprawność językową, bezbłędny zapis, logiczną i pomysłową kompozycję; jego język charakteryzuje się własnym stylem lub jego zaczątkami
- aktywnie uczestniczy w realizacji projektów
- proponuje tematy rozmów odnoszące się do omawianych utworów
- aktywnie uczestniczy w dyskusji jako dyskutant lub przewodniczący, rzeczowo przedstawia swoje stanowisko i wnioski, formułuje oryginalne, przemyślane sądy i spostrzeżenia
- interpretuje głosowo wygłaszany z pamięci lub czytany tekst, uwzględniając funkcję zastosowanych środków stylistycznych, charakter tekstu, konteksty
- przejawia szczególną dbałość o kulturę słowa
- oceniając pracę innych, przedstawia krytyczną, rzeczową refleksję wynikającą z wnikliwej analizy wykonanych zadań i erudycji polonistycznej, pozostaje przy tym bezstronny i życzliwy
- wykorzystując wiedzę o języku, odczytuje sensory symboliczne i przenośne w tekstach kultury jako efekt świadomego kształtowania warstwy stylistycznej wypowiedzi
- samodzielnie poszerza wiedzę językową i wykorzystuje ją we własnych wypowiedziach

Ocena bardzo dobra

Uczeń:

- aktywnie słucha i rozumie wypowiedzi kolegów i nauczyciela jako uczestnik różnych sytuacji mówienia w czasie zajęć lekcyjnych, analizuje treść i kompozycję wypowiedzi innych, poprawność językową i stylistyczną
- interpretuje wysłuchany tekst, uwzględniając intencję jego nadawcy, w tym aluzję, sugestię, manipulację
- analizuje i omawia w wysłuchanych utworach elementy komizmu, kpiny i ironii jako

wyraz intencji wypowiedzi

- samodzielnie odczytuje teksty współczesne i dawne na poziomie przerośnym i symbolicznym, interpretuje je w różnych kontekstach, czyta płynnie, stosując się do zasad poprawnej interpunkcji, akcentowania i intonacji oraz uwzględnia budowę wersyfikacyjną, a także organizację rytmiczną utworu poetyckiego
- rozumie znaczenie archaizmów i wyrazów należących do gwar obecnych w tekstach literackich, odszukuje ich znaczenie w przypisach lub innych źródłach, odróżnia archaizm od archaizacji
- analizuje tekst literacki i inne dzieła sztuki (np. obraz, rzeźbę, grafikę) na poziomie dosłownym, przerośnym i symbolicznym, określa temat utworu i poruszone problemy, ustosunkowuje się do nich, dąży do zrozumienia ich złożoności i niejednoznaczności, samodzielnie interpretuje tytuł utworu, odnosi się do kontekstów, np. biograficznego, historycznego, kulturowego
- zauważa, rozumie i omawia emocje oraz argumenty zawarte w wypowiedziach, a także tezę, argumenty i przykłady w wypowiedzi, polemizuje z nimi
- interpretuje informacje zawarte w tekście, przytacza i komentuje opinie, odnosząc się do nich
- odróżnia prawdę od prawdopodobieństwa, wskazuje elementy biograficzne i autobiograficzne w dziełach literackich, odróżnia je od wspomnień i pamiętnika lub dziennika; płynnie stosuje terminy *realizm* i *fantastyka*
- ustosunkowuje się do różnych sposobów oddziaływania tekstu na odbiorcę, takich jak perswazja, sugestia, ironia, aluzja, wartościowanie, manipulacja itp., płynnie stosuje ww. terminy
- całościowo omawia elementy tragizmu i komizmu w dziele literackim, rozumie złożone sytuacje, w jakich znajdują się bohaterowie
- szczegółowo charakteryzuje nadawcę i adresata wypowiedzi, podaje odpowiednie fragmenty tekstu na potwierdzenie swych ustaleń
- dostrzega i wyjaśnia złożone motywy postępowania bohaterów, wartościuje ich zachowania i postawy w odniesieniu do ogólnie przyjętych zasad moralnych, stara się unikać prostych, jednoznacznych ocen
- wskazuje w tekstach cechy typowe dla liryki, epiki czy dramatu, cechy gatunkowe takich tekstów, jak pieśń, hymn, sonet, tren, fraszka
- charakteryzuje osobę mówiącą w wierszu i bohatera wiersza (jej sytuację, uczucia i stany), podaje odpowiednie fragmenty tekstu na potwierdzenie swych ustaleń
- analizuje środki stylistyczne, takie jak neologizm, prozaizm, eufemizm, inwokację, pytanie retoryczne, apostrofę, anaforę, porównanie, porównanie homeryckie, archaizację, kolokwializm, określa ich funkcje w tekście i wpływ na kształt i wymowę utworu
- wnikliwie omawia obrazy poetyckie obecne w tekście
- odróżnia i omawia cechy gatunkowe noweli, powieści (i jej gatunków), opowiadania, legendy, baśni, przypowieści (paraboli), mitu, bajki, pamiętnika, dziennika, fantasy, epopei, podaje odpowiednie fragmenty tekstu na potwierdzenie swych ustaleń
- przedstawia i szczegółowo analizuje elementy świata przedstawionego w utworze, omawia ich funkcję w konstrukcji utworu
- stosuje w praktyce słownictwo dotyczące dramatu: akt, scena, tekst główny, didaskalia, monolog (w tym monolog wewnętrzny) i dialog, zna cechy tragedii, komedii i dramatu właściwego, potrafi zakwalifikować utwory dramatyczne do poszczególnych rodzajów dramatu, odróżnia dramat od inscenizacji i adaptacji
- proponuje własną interpretację głosową dialogów ze scenariuszy, rozumie budowę i treść dramatu
- omawia cechy literatury dydaktycznej, podaje przykłady utworów należących do literatury dydaktycznej, wymienia cechy bajki
- wskazuje, jaką funkcję pełnią w balladzie i satyrze elementy typowe dla różnych rodzajów

literackich

- wyszukuje informacje w tekście popularnonaukowym, naukowym, publicystycznym, indeksie i przypisach; wykorzystuje do pracy spis treści, wyszukuje i zapisuje cytaty z poszanowaniem praw autorskich, sporządza przypis, wyszukuje i porównuje informacje w różnych tekstach, m.in. popularnonaukowych i naukowych – używa ich do własnych celów
- ma świadomość różnic stylu i intencji między tekstem literackim, naukowym, popularnonaukowym i publicystycznym
- wymienia i rozpoznaje gatunki dziennikarskie: wywiad, felieton, artykuł, reportaż; podaje cechy tych gatunków, uzasadnia przynależność tekstu prasowego do publicystyki; w wypowiedziach świadomie i konsekwentnie stosuje nazwy gatunków publicystycznych; wie, czym publicystyka różni się od literatury
- analizuje i interpretuje symbole i alegorie występujące w tekstach kultury, określa ich funkcje
- wie, czym się różni adaptacja od oryginalnego tekstu; analizuje zamysł pisarza i twórców adaptacji
- określa i ocenia rolę osób uczestniczących w procesie powstawania przedstawienia teatralnego oraz filmu (reżyser, aktor, scenograf, charakteryzator, scenarzysta, producent, operator, dźwiękowiec, rekwizytor, inspicjent, sufler, statysta, oświetleniowiec, kostiumolog)
- wnikliwie, korzystając z różnych źródeł informacji, analizuje związki między dziełem literackim a innym tekstem kultury (np. obrazem, plakatem, dziełem muzycznym, rzeźbą)
- samodzielnie dokonuje przekładu intersemiotycznego tekstów kultury i interpretacji wybranych zjawisk społecznych oraz prezentuje je w ramach różnych projektów, samodzielnych lub grupowych, podejmuje w nich tematy związane z historią, filozofią, sztuką
- interpretuje aforyzm i anegdotę
- w cudzej wypowiedzi (w tym literackiej) analizuje i omawia elementy retoryki: powtórzenia, pytania retoryczne, apostrofy, wyliczenia, wykrzyknienia
- wnikliwie analizuje językowe i pozajęzykowe środki perswazji (np. w reklamie prasowej), reaguje adekwatnie do nich, nie ulega im niepotrzebnie
- dostrzega i omawia funkcje środków pozajęzykowych w sztuce teatralnej i filmie
- wskazuje elementy stylu oficjalnego, nieoficjalnego (potocznego), urzędowego (mówionego i pisanego) i artystycznego w tekstach, np. literackich, i określa ich funkcję
- interpretuje pejzaż, portret, scenę rodzajową, martwą naturę; wybiera i omawia konteksty związane z analizowanym dziełem
- pisze wyczerpująco i na temat, stosując funkcjonalną, urozmaiconą kompozycję, logikę wypowiedzi
- zachowuje poprawność językową, stylistyczną, ortograficzną i interpunkcyjną tworzonego tekstu, stosuje zasady interpunkcji zdania pojedynczego, złożonego i wielokrotnie złożonego, pisze teksty wyczerpujące temat, zrozumiałe, klarowne
- zachowuje przemyślaną, trójdzieloną kompozycję dłuższej wypowiedzi, w tym w przemówieniu; konsekwentnie i logicznie stosuje akapity, dba o spójne, ciekawe nawiązania między poszczególnymi częściami wypowiedzi
- zachowuje estetykę zapisu, jego teksty są poprawne, przejrzyste i czytelne
- posługując się bogatym słownictwem, poprawnie redaguje różne formy wypowiedzi, m.in. opowiadanie z elementami dialogu i monologu, opisu, charakterystyki, zróżnicowane stylistycznie i funkcjonalnie opisy, recenzję i notatkę (różnorodne postaci)
- redaguje poprawne ogłoszenie, zaproszenie, zawiadomienie, pozdrowienia, życzenia, gratulacje, dedykację, apel, uwzględniając w nich wszystkie elementy i właściwy zapis graficzny i funkcję tekstu
- tworzy plan ramowy i rozbudowany szczegółowy dłuższej wypowiedzi

- formułuje treść sms-a, e-maila, stosując poprawny zapis ortograficzny, dodaje trafny, przemyślany komentarz do przeczytanej informacji elektronicznej
- streszcza, skraca, parafrazuje tekst (w tym tekst naukowy i popularnonaukowy), poprawnie i samodzielnie przytaczając zagadnienia
- pisze opis, charakterystykę, sprawozdanie, list nieoficjalny i oficjalny, dziennik, pamiętnik, zgodnie z cechami gatunkowymi tekstów, stylizuje język, np. listu na język dawnych epok
- tworzy wypowiedź o charakterze argumentacyjnym, odwołując się do kontekstów, np. historycznego, biograficznego, kulturowego; w rozprawce swobodnie formułuje tezę, hipotezę oraz wnikliwie argumenty; samodzielnie podaje przykłady do argumentów; wnioskuje, dobierając słownictwo właściwe rozprawce
- w opowiadaniu odtwórczym i twórczym indywidualizuje język bohatera, wprowadza nieszablonowe rozwiązania kompozycyjne
- w tekstach własnych swobodnie i celowo wykorzystuje różne formy wypowiedzi, w tym opis sytuacji, opis przeżyć wewnętrznych, mowę zależną i niezależną w celu dynamizowania akcji i charakteryzowania bohatera
- wnikliwie opisuje i charakteryzuje siebie, postaci rzeczywiste i fikcyjne, porównuje cechy bohaterów literackich i rzeczywistych, ocenia i wartościuje ich zachowania i postawy w odniesieniu do ogólnie przyjętych norm moralnych
- samodzielnie pisze życiorys, CV, podanie i list motywacyjny
- przeprowadza i zapisuje wywiad, stosuje w nim właściwy zapis graficzny, dba o ciekawe pytania, wykorzystuje zdobytą z różnych źródeł wiedzę na temat podjęty w rozmowie
- opisuje dzieło malarskie, grafikę, plakat, rzeźbę, fotografię z odniesieniem do odpowiednich kontekstów; odczytuje sensy przenośne w wybranych tekstach kultury, interpretuje tekst kultury, np. obrazu, plakatu, grafiki
- pisze wyczerpującą temat recenzję książki/filmu/przedstawienia, uwzględniając w niej swoją opinię i operując właściwym dla recenzji słownictwem, omawia krytycznie elementy tekstu kultury, stosując odpowiednio dobrane słownictwo
- wyraża własne zdanie, trafnie polemizuje ze stanowiskiem innych, formułuje rzeczowe i samodzielne argumenty poparte celnie dobranymi przykładami, np. wprowadza cytaty z tekstów filozoficznych, sentencje, przysłowia na poparcie swojego stanowiska
- stosuje się do zasad poprawnej wymowy oraz norm dotyczących akcentowania wyrazów i zdań, zna i stosuje wyjątki w akcentowaniu wyrazów, unika regionalizmów i elementów gwary środowiskowej, które są niezgodne z normą językową
- wygłasza poprawny, ciekawy monolog, przemówienie, uczestniczy w dyskusji, posługując się wieloma środkami wyrazu
- wyraża swoje zdanie i umie je logicznie uzasadnić, czynnie się odnosi do cudzych poglądów i poznanych idei
- aktywnie uczestniczy w dyskusji, używając środków językowych wyrażających stosunek mówiącego do przedstawianych treści; nawiązując do wypowiedzi przedmówców, podejmuje próby prowadzenia dyskusji
- dobiera i stosuje różnorodne środki językowe odpowiednio do sytuacji i odbiorcy oraz rodzaju komunikatu
- prezentuje w dyskusji swoje stanowisko, rozwija je odpowiednio dobranymi, przemyślanymi argumentami, świadome stosuje retoryczne środki wyrazu
- stosuje środki językowe w zależności od adresata wypowiedzi w oficjalnych i nieoficjalnych sytuacjach mówienia odpowiednio do sytuacji i odbiorcy oraz rodzaju komunikatu
- zna i swobodnie stosuje językowe sposoby osiągnięcia porozumienia, zasady etykiety językowej i przestrzega zasad etyki mowy
- reaguje swobodnie i z zachowaniem zasad kultury na zjawisko brutalności słownej, kłamstwo i manipulację
- recytuje z pamięci teksty poetyckie, interpretując je głosowo z uwzględnieniem tematu

i wyrażanych emocji oraz na przykład przez poprawne stosowanie pauz w tekście zawierającym przerzutnie

- krytycznie ocenia recytację własną, koleżanek i kolegów; przedstawia rzeczowe, wnikliwe, bezstronne i życzliwe uzasadnienie swojej oceny
- płynnie mówi na podany temat, zachowując zasady poprawności językowej i stylistycznej; udowadnia swoje racje za pomocą rzeczowych argumentów ułożonych w logiczny wywód

Umiejętnie stosuje wiedzę językową w zakresie:

- stosowania w praktyce zasad ortograficznych (u, ó, ż, rz, ch, h, om, on, em, en, ą, ę, pisownia przedrostków, wielka i mała litera, zasady dotyczące pisowni zakończeń wyrazów, oznaczenia miękkości głosek), korzysta ze słownika ortograficznego, by wyjaśnić wątpliwości dotyczące wyrazów rzadkich, o nietypowej pisowni
- dostrzegania i korekty błędów językowych w tworzonym przez siebie tekście
- analizy elementów językowych w tekstach kultury (np. w reklamach, plakacie, piosence), z wykorzystaniem wiedzy o języku w zakresie fonetyki, słowotwórstwa, fleksji i składni
- ma wiedzę, którą płynnie stosuje w praktyce, z zakresu:
  - fonetyki – zna różnicę między głoską a literą; rozróżnia samogłoski i spółgłoski, głoski dźwięczne, bezdźwięczne, ustne, nosowe, twarde, miękkie; wie, na czym polega zjawisko upodobnień pod względem dźwięczności, uproszczeń grup spółgłoskowych, utraty dźwięczności w wygłosie; ma świadomość rozbieżności między mową a pismem i świadomie to wykorzystuje, dbając o poprawność ortograficzną pisanych tekstów,
  - słowotwórstwa i słownictwa – rozpoznaje wyraz podstawowy i pochodny, podstawę słowotwórczą, formant, rdzeń, tworzy rodzinę wyrazów; odróżnia wyraz pokrewny od bliskoznacznego, poprawnie stosuje formanty do tworzenia wyrazów pochodnych, umie je nazwać, rozpoznaje wyrazy złożone słowotwórczo, wskazuje różnicę między realnym a słowotwórczym znaczeniem wyrazów, zna typy skrótów i skrótowców oraz stosuje zasady interpunkcji w ich zapisie; świadomie stosuje w swoich wypowiedziach popularne przysłowia, powiedzenia, frazeologizmy we właściwym kontekście itp., rozróżnia synonimy, homonimy, antonimy, wskazuje wyrazy rodzime i zapożyczone; wyjaśnia różnice między treścią a zakresem wyrazu, różnicuje wyrazy ze względu na ich treść i zakres, odróżnia język ogólnonarodowy od gwary i dialektu,
  - fleksji – swobodnie nazywa i odmienia odmienne części mowy (także w przypadku wyrazów podchwytliwych): rzeczownik (z podziałem na osobowy, nieosobowy, żywotny, nieżywotny, pospolity, własny), czasownik (dokonany, niedokonany, w stronie czynnej, biernej i zwrotnej), przymiotnik, liczebnik (i jego rodzaje), oddziela temat od końcówki, także w wyrazach, w których występują oboczności; nazywa nieodmienne części mowy (także w przypadku podchwytliwych wyrazów): przysłówek (w tym odprzymiotnikowy), samodzielne i niesamodzielne (spójnik, partykuła, przyimek, wykrzyknik), stosuje wiedzę o częściach mowy w poprawnym zapisie: głosek dźwięcznych i bezdźwięcznych, przyimków, zakończeń czasowników, partykuły *nie* i *-by* z różnymi częściami mowy, tworzy i odmienia imiesłowy,
  - składni – rozpoznaje i nazywa części zdania: podmiot (i jego rodzaje: gramatyczny, logiczny, szeregowy i domyślny), orzeczenie (odróżnia orzeczenie czasownikowe od imiennego), przydawkę, dopełnienie, okolicznik (czasu, miejsca, sposobu, przyczyny, celu), nazywa związki wyrazów w zdaniu pojedynczym (w tym rozpoznaje wyraz nadrzędny i podrzędny w związkach wyrazów, rozpoznaje związek zgody, rządu i przynależności), a także zależności między zdaniami

składowymi w zdaniu złożonym, wskazuje człon nadrzędny i podrzędny, wykorzystuje wiedzę o budowie wypowiedzenia pojedynczego i złożonego w przekształcaniu zdań pojedynczych na złożone i odwrotnie oraz wypowiedzeń z imiesłowowym równoważnikiem zdania na zdanie złożone i odwrotnie, dokonuje przekształceń z mowy zależnej na niezależną i odwrotnie, sporządza wykresy rozbudowanych zdań pojedynczych, złożonych i wielokrotnie złożonych, wyodrębnia zdania składowe w zdaniach złożonych i wielokrotnie złożonych, potrafi określić typy zdań pojedynczych (rozwinęte i nierozwinęte, oznajmujące, rozkazujące, pytające, wykrzyknikowe), złożonych (współrzędnie i podrzędnie), a także rozpoznać rodzaje zdań złożonych współrzędnie (łącznie, rozłącznie, przeciwstawnie i wynikowo) i podrzędnie (przydawkowe, dopełnieniowe, okolicznikowe, podmiotowe i orzecznikowe) na prostych przykładach; w swoich wypowiedziach stosuje zdania, uwzględniając cel wypowiedzi: oznajmujące, pytające i rozkazujące

- swobodnie wykorzystuje znane normy językowe i zasady grzecznościowe odpowiednie dla wypowiedzi publicznych
- rozpoznaje i rozumie przykłady manipulacji i prowokacji językowej, aktywnie je komentuje i reaguje na nie
- zna językowe sposoby osiągnięcia porozumienia, aktywnie i asertywnie je stosuje

Ocena **dobra**

Uczeń:

- uważnie słucha i rozumie wypowiedzi kolegów i nauczyciela, żywo reaguje na wypowiedzi kolegów i nauczyciela, m.in. prosi o ich powtórzenie, uzupełnienie, wyjaśnienie
- słucha nagrań recytacji utworów poetyckich i prozatorskich oraz dostrzega środki wyrazu artystycznego tekstu
- wskazuje w tekstach treści informacyjne i perswazyjne
- analizuje i rozpoznaje intencję nadawcy wysłuchanego utworu, w tym aluzję, sugestię, manipulację
- rozpoznaje komizm, kpinę i ironię jako wyraz intencji wypowiedzi
- samodzielnie odczytuje większość tekstów współczesnych i dawnych na poziomie przenośnym, a w ich odczytaniu odnosi się do różnych kontekstów czyta płynnie, stosując się do zasad poprawnej interpunkcji, akcentowania i intonacji
- rozumie znaczenie archaizmów i wyrazów należących do gwar obecnych w tekstach literackich, odszukuje ich znaczenie w przypisach
- interpretuje tekst literacki i inne dzieła sztuki (np. obraz, rzeźbę, grafikę, fotografię) na poziomie dosłownym i przenośnym, określa temat utworu i różnorakie poruszone w nim problemy, interpretuje tytuł utworu, odnosi się do najważniejszych kontekstów, np. biograficznego, historycznego, kulturowego
- rozumie i omawia podstawowe emocje oraz argumenty zawarte w wypowiedziach, a także tezę, argumenty i przykłady w wypowiedzi
- odczytuje informacje zawarte w tekście, przytacza i sensownie komentuje opinie
- odróżnia opinię od faktu, fikcję od kłamstwa, fikcję od rzeczywistości w tekstach literackich i dziennikarskich, stosuje te rozróżnienia w praktyce, płynnie stosuje terminy: *realizm* i *fantastyka*
- analizuje w tekście manipulację, perswazję, sugestię, ironię, aluzję, nazywa je
- omawia elementy tragizmu i komizmu w dziele literackim, rozumie sytuację, w jakiej się znajdują bohaterowie
- charakteryzuje nadawcę i adresata wypowiedzi

- dostrzega i wyjaśnia motywy postępowania bohaterów, ocenia ich zachowania i postawy w odniesieniu do ogólnie przyjętych zasad moralnych
- omawia w tekście poetyckim cechy liryki
- identyfikuje utwory należące do takich gatunków lirycznych, jak pieśń, hymn, tren, sonet, fraszka; wskazuje ich cechy
- charakteryzuje osobę mówiącą w wierszu i bohatera wiersza (jej sytuację, uczucia i stany), nie utożsamiając ich z autorem
- przytacza środki wyrazu artystycznego wypowiedzi: neologizm, prozaizm, eufemizm, inwokację, pytanie retoryczne, apostrofę, anaforę, porównanie, porównanie homeryckie, archaizację, kolokwializm, określa ich funkcje w tekście
- podejmuje próby interpretacji obrazów poetyckich
- odróżnia i omawia cechy gatunkowe noweli, powieści (i jej gatunków), opowiadania, legendy, baśni, przypowieści (paraboli), mitu, bajki, pamiętnika, dziennika, epepei
- przedstawia i analizuje elementy świata przedstawionego w utworze, omawia ich funkcję w konstrukcji utworu
- omawia wpływ rodzaju narracji na kształt utworu
- w komiksach, piosenkach i innych tekstach kultury popularnej znajduje nawiązania do tradycyjnych wątków literackich i kulturowych
- wyodrębnia w tekście epickim fragmenty np. charakterystyki pośredniej i bezpośredniej, opisu przeżyć, tekstów użytkowych
- wymienia cechy dramatu jako rodzaju literackiego, stosuje w praktyce słownictwo dotyczące dramatu: akt, scena, tekst główny, didaskalia, monolog (w tym monolog wewnętrzny) i dialog, zna cechy tragedii komedii i dramatu właściwego, potrafi zakwalifikować utwory dramatyczne do poszczególnych rodzajów dramatu
- interpretuje głosowo dialogi ze scenariuszy, rozumie budowę i treść dramatu
- omawia cechy literatury dydaktycznej, wymienia cechy bajki
- omawia w balladzie i satyrze elementy typowe dla różnych rodzajów literackich
- wyszukuje informacje w tekście popularnonaukowym, naukowym, publicystycznym, indeksie i przypisach
- wyszukuje i zapisuje cytaty z poszanowaniem praw autorskich, sporządza przypis, wyszukuje i porównuje informacje w różnych tekstach, m.in. popularnonaukowych i naukowych
- dostrzega różnice stylu i intencji między tekstem literackim, naukowym i popularnonaukowym, wyszukuje w nich potrzebne informacje
- wymienia i rozpoznaje gatunki dziennikarskie: wywiad, felieton, artykuł, reportaż, podaje cechy tych gatunków, uzasadnia przynależność tekstu prasowego do publicystyki
- analizuje i podejmuje próby odczytania symboli i alegorii występujących w poznanych tekstach kultury
ocenia adaptację filmową i teatralną, muzyczną i inne; krytycznie wypowiada się na jej temat, odwołując się do jej struktury i treści
- analizuje związki między dziełem literackim a innym tekstem kultury (np. obrazem, plakatem, dziełem muzycznym, rzeźbą)
- samodzielnie dokonuje przekładu intersemiotycznego tekstów kultury i interpretacji wybranych zjawisk społecznych oraz prezentuje je w ramach różnych projektów
- interpretuje aforyzm i anegdotę
- w cudzej wypowiedzi (w tym literackiej) zauważa elementy retoryki: powtórzenia, pytania retoryczne, apostrofy wyliczenia, wykrzyknienia; analizuje wybrane z nich
- analizuje i omawia językowe i pozajęzykowe środki perswazji, np. w reklamie
- analizuje funkcje środków pozajęzykowych w sztuce teatralnej i filmie
- wyróżnia w tekście cechy stylu oficjalnego, nieoficjalnego (potocznego), urzędowego (mówionego i pisanego) i artystycznego
- interpretuje pejzaż, portret, scenę rodzajową, martwą naturę; wie, czym się różnią,

dostrzega ważne elementy i wybrane konteksty dzieła malarskiego

- pisze na temat, stosując przejrzystą kompozycję logicznej wypowiedzi, polemizuje ze stanowiskiem innych, formułuje rzeczowe argumenty poparte przykładami
- zachowuje poprawność językową, stylistyczną, ortograficzną i interpunkcyjną tworzonego tekstu, stosuje najważniejsze zasady interpunkcji zdania pojedynczego, złożonego i wielokrotnie złożonego, pisze przeważnie teksty wyczerpujące temat, zrozumiałe, klarowne
- układa tekst o trójdzielnej kompozycji z uwzględnieniem akapitów, stosuje cytaty i potrafi go wprowadzić do tekstu, pamiętając o cudzysłowie oraz nawiązaniu, dba o spójne nawiązania między poszczególnymi częściami wypowiedzi, w tym w przemówieniu
- zachowuje estetykę zapisu
- dobiera formę notatki dotyczącej wysłuchanej wypowiedzi do własnych potrzeb
- redaguje poprawne ogłoszenie, zaproszenie, zawiadomienie, pozdrowienia, życzenia, gratulacje, dedykację, uwzględniając w nich wszystkie elementy i właściwy zapis graficzny
- tworzy plan ramowy i szczegółowy dłuższej wypowiedzi, uwzględniając w nim najważniejsze zagadnienia, zgodnie z funkcją tworzonego tekstu
- formułuje treść sms-a, e-maila, stosując poprawny zapis ortograficzny; dodaje poprawny komentarz do przeczytanej informacji elektronicznej
- streszcza, skraca, parafrazuje tekst (w tym tekst naukowy i popularnonaukowy), poprawnie i samodzielnie przytaczając większość zagadnień, zgodnie z funkcją skracanego czy przekształcanego tekstu
- pisze poprawne opis, charakterystykę, sprawozdanie, list nieoficjalny i oficjalny, dziennik, pamiętnik, zgodnie z cechami gatunkowymi tekstów i funkcją tekstu
- tworzy wypowiedź o charakterze argumentacyjnym, w rozprawce formułuje tezę, hipotezę oraz argumenty, samodzielnie podaje przykłady do argumentów, wnioskuje, stosuje właściwe rozprawcze słownictwo
- w opowiadaniu odtwórczym i twórczym stosuje elementy charakterystyki pośredniej, wprowadza realia epoki w tekście odwołującym się do minionych epok
- stosuje, w zależności od potrzeb tworzonego przez niego tekstu, narrację pierwszo- lub trzecioosobową
- w tekstach własnych swobodnie wykorzystuje różne formy wypowiedzi, w tym opis sytuacji, opis przeżyć wewnętrznych, mowę zależną i niezależną w celu dynamizowania akcji i charakteryzowania bohatera
- opisuje i charakteryzuje siebie, postaci rzeczywiste i fikcyjne, porównuje cechy bohaterów literackich i rzeczywistych
- posługuje się stylem urzędowym, samodzielnie pisze swój życiorys, CV, podanie i list motywacyjny
- przeprowadza i zapisuje wywiad, stosuje w nim właściwy zapis graficzny, stara się formułować ciekawe pytania, wykorzystuje zdobytą z różnych źródeł wiedzę na temat podjęty w rozmowie
- opisuje dzieło malarskie, grafikę, plakat, rzeźbę, fotografię z odniesieniem do odpowiednich kontekstów; odczytuje sensory przenośne w wybranych tekstach kultury, podejmuje próbę interpretacji tekstu kultury, np. obrazu, plakatu, grafiki
- pisze scenariusz na podstawie dzieła literackiego lub twórczy, zapisuje w nim dialogi i didaskalia
- pisze recenzję książki/filmu/przedstawienia, uwzględniając w niej swoją opinię oraz podstawowe słownictwo związane z dziedziną recenzowanego zjawiska
- wyraża swoje zdanie i umie je logicznie uzasadnić, odnosi się do cudzych poglądów i poznanych idei
- stosuje się do zasad poprawnej wymowy oraz norm dotyczących akcentowania wyrazów i zdań, zna i stosuje wyjątki w akcentowaniu wyrazów

- wygłasza poprawny monolog, przemówienie, aktywnie uczestniczy w dyskusji
- prezentuje w dyskusji swoje stanowisko, rozwija je odpowiednio dobranymi argumentami, świadome stosuje retoryczne środki wyrazu
- uczestniczy w dyskusji zgodnie z zasadami kultury, logicznie formułuje argumenty
- potrafi zastosować środki językowe w zależności od adresata wypowiedzi w oficjalnych i nieoficjalnych sytuacjach mówienia
- zna i stosuje językowe sposoby osiągnięcia porozumienia, zasady etykiety językowej i przestrzega zasad etyki mowy
- reaguje z zachowaniem zasad kultury na zjawisko brutalności słownej, kłamstwo i manipulację
- recytuje z pamięci tekst poetycki, interpretując go z uwzględnieniem tematu i wyrażanych emocji
- ocenia recytację własną, koleżanek i kolegów i przedstawia uzasadnienie swojej oceny
- sprawnie stosuje w praktyce zasady ortograficzne (u, ó, ż, rz, ch, h, om, on, em, en, ą, ę, pisownia przedrostków, wielka i mała litera, zasady dotyczące pisowni zakończeń wyrazów, oznaczenia miękkości głosek), w razie wątpliwości korzysta ze słownika ortograficznego
- koryguje błędy językowe w tworzonym przez siebie tekście, analizuje i porównuje przy tym wiedzę z różnych źródeł informacji
- analizuje elementy językowe w tekstach kultury (np. w reklamach, plakacie, piosence), wykorzystując wiedzę o języku w zakresie fonetyki, słowotwórstwa, fleksji i składni
- ma wiedzę, którą stosuje w praktyce, z zakresu:
  - fonetyki – zna różnicę między głoską a literą; rozróżnia samogłoski i spółgłoski, głoski dźwięczne, bezdźwięczne, ustne, nosowe, twarde, miękkie; wskazuje upodobnienia pod względem dźwięczności i uproszczenia grup spółgłoskowych, zjawiska utraty dźwięczności w wygłosie, dostrzega rozbieżności między mową a pismem i zgodnie z tym zapisuje wyrazy, w których te rozbieżności występują,
  - słowotwórstwa i słownictwa – rozpoznaje wyraz podstawowy i pochodny, podstawę słowotwórczą, formant, rdzeń, tworzy rodzinę wyrazów; odróżnia wyraz pokrewny od bliskoznacznego, stosuje poprawnie formanty do tworzenia wyrazów pochodnych, umie je nazwać, rozpoznaje wyrazy złożone słowotwórczo, wskazuje różnicę między realnym a słowotwórczym znaczeniem wyrazów; zna typy skrótów i skrótowców i stosuje zasady interpunkcji w ich zapisie, świadomie stosuje w swoich wypowiedziach popularne przysłowia, powiedzenia, frazeologizmy we właściwym kontekście itp., rozróżnia synonimy, homonimy, antonimy, wskazuje wyrazy rodzime i zapożyczone; wyjaśnia różnice między treścią a zakresem wyrazu, różnicuje wyrazy ze względu na ich treść i zakres, odróżnia język ogólnonarodowy od gwary i dialektu,
  - fleksji – nazywa i odmienia odmienne części mowy: rzeczownik (z podziałem na osobowy, niesobowy, żywotny, nieżywotny, pospolity, własny), czasownik (dokonany, niedokonany, czasownik w stronie czynnej, biernej i zwrotnej), przymiotnik, liczebnik (i jego rodzaje); oddziela temat od końcówki, także w wyrazach, w których występują oboczności; nazywa nieodmienne części mowy: przysłówek (w tym odprzymiotnikowy), samodzielne i niesamodzielne (spójnik, partykuła, przyimek, wykrzyknik); stosuje wiedzę o częściach mowy w poprawnym zapisie: głosek dźwięcznych i bezdźwięcznych, przyimków, zakończeń czasowników, partykuły *nie* i *-by* z różnymi częściami mowy; tworzy i odmienia imiesłowy,
  - składni – rozpoznaje i nazywa części zdania: podmiot (i jego rodzaje: gramatyczny, logiczny, szeregowy i domyślny), orzeczenie (odróżnia orzeczenie czasownikowe od imiennego), przydawkę, dopełnienie, okolicznik (czasu, miejsca, sposobu, przyczyny, celu); nazywa związki wyrazów w zdaniu pojedynczym (w tym rozpoznaje wyraz nadrzędny i podrzędny), a także zależności między zdaniami składowymi w zdaniu złożonym, wskazuje człon nadrzędny i podrzędny;

wykorzystuje wiedzę o budowie wypowiedzenia pojedynczego i złożonego w przekształcaniu zdań pojedynczych na złożone i odwrotnie oraz wypowiedzeń z imiesłowowym równoważnikiem zdania na zdanie złożone i odwrotnie; dokonuje przekształceń z mowy zależnej na niezależną i odwrotnie, sporządza wykresy zdań pojedynczych, złożonych i wielokrotnie złożonych, wyodrębnia zdania składowe w zdaniach złożonych i wielokrotnie złożonych, potrafi określić typy zdań pojedynczych (rozwinęte i nierozwinęte, oznajmujące, rozkazujące, pytające, wykrzyknikowe), złożonych (współrzędnie i podrzędnie), a także rozpoznać rodzaje zdań złożonych współrzędnie (łącznie, rozłącznie, przeciwstawnie i wynikowo) i podrzędnie (przydawkowe, dopełnieniowe, okolicznikowe, podmiotowe i orzecznikowe); w swoich wypowiedziach stosuje zdania, uwzględniając cel wypowiedzi: oznajmujące, pytające i rozkazujące

- świadomie stosuje znane mu normy językowe i zasady grzecznościowe odpowiednie dla wypowiedzi publicznych
- analizuje przykłady manipulacji i prowokacji językowej, nie poddaje się im
- zna językowe sposoby osiągnięcia porozumienia, świadomie je stosuje

Ocena dostateczna

Uczeń:

- świadomie uczestniczy w sytuacji komunikacyjnej przez uważne słuchanie wypowiedzi innych jej uczestników, rozumie większość wypowiedzi, reaguje na wypowiedzi kolegów i nauczyciela, m.in. prosi o ich powtórzenie, wyjaśnienie
- określa tematykę wysłuchanego utworu, ocenia wartość wysłuchanego tekstu, wybiera z wysłuchanego tekstu potrzebne informacje
- rozróżnia teksty o charakterze informacyjnym i perswazyjnym
- podejmuje próby rozpoznania intencji nadawcy wysłuchanego utworu, w tym aluzję, sugestię, manipulację
- rozpoznaje w typowych tekstach i sytuacjach komizm, kpinę i ironię jako wyraz intencji wypowiedzi
- podejmuje próby samodzielnego odczytania różnych tekstów współczesnych i dawnych na poziomie przerośnym, podejmuje próby odczytania ich w różnych kontekstach
- rozumie znaczenie archaizmów i wyrazów należących do gwar obecnych w tekstach literackich lub odszukuje ich znaczenie w przypisach
- odczytuje tekst literacki i inne dzieła sztuki (np. obraz, rzeźbę, grafikę, fotografię) na poziomie dosłownym i przerośnym, przy niewielkiej pomocy określa temat utworu i poruszony problem, odnosi się do najważniejszych kontekstów, np. biograficznego, historycznego, kulturowego
- zauważa i rozumie podstawowe emocje oraz argumenty zawarte w wypowiedziach, a także tezę, argumenty i przykłady w wypowiedzi
- samodzielnie wskazuje najważniejsze informacje zawarte w tekście, przytacza opinie
- odróżnia opinię od faktu, fikcję od kłamstwa oraz fikcję od rzeczywistości, rozumie znaczenie terminów *realizm* i *fantastyka*
- dostrzega w analizowanym tekście perswazję, sugestię, ironię i nieskomplikowane aluzje
- wskazuje elementy tragizmu i komizmu w dziele literackim, rozumie sytuację, w jakiej znajdują się bohaterowie
- identyfikuje nadawcę i adresata wypowiedzi i określa ich główne cechy
- dostrzega i omawia główne motywy postępowania bohaterów
- identyfikuje w tekście poetyckim cechy liryki
- rozróżnia takie gatunki liryczne, jak pieśń, hymn, sonet, tren, fraszka
- charakteryzuje osobę mówiącą w wierszu i bohatera wiersza, nie utożsamia ich z autorem

- wskazuje środki wyrazu artystycznego wypowiedzi: neologizm, prozaizm, eufemizm, inwokację, pytanie retoryczne, apostrofę, anaforę, porównanie, porównanie homeryckie, archaizację, kolokwializm
- wyodrębnia w tekście obrazy poetyckie i omawia sposób obrazowania
- odróżnia cechy gatunkowe noweli, powieści (i jej gatunków), opowiadania, legendy, baśni, przypowieści (paraboli), mitu, bajki, pamiętnika, dziennika, fantasy, eposu
- identyfikuje elementy świata przedstawionego w utworze
- omawia fabułę, odróżnia fabułę utworu od akcji
- analizuje funkcję podtytułu, motto, puenty, punktu kulminacyjnego w utworach
- omawia i analizuje elementy komiksu, piosenki
- określa rodzaj narracji w tekście (pierwszoosobowa, trzecioosobowa)
- wyodrębnia w tekście epickim fragmenty opowiadania i opisu
- rozpoznaje cechy dramatu jako rodzaju literackiego w tekście, stosuje w praktyce słownictwo dotyczące dramatu: akt, scena, tekst główny, didaskalia, monolog (w tym monolog wewnętrzny) i dialog, zna najważniejsze cechy tragedii komedii i dramatu właściwego, potrafi zakwalifikować typowe utwory dramatyczne do poszczególnych rodzajów dramatu
- czyta z podziałem na role i ze zrozumieniem dialogi ze scenariuszy, rozumie budowę i treść dramatu
- podaje przykłady utworów należących do literatury dydaktycznej, wymienia cechy bajki
- wskazuje w balladzie i satyrze elementy typowe dla różnych rodzajów literackich
- wyszukuje informacje w tekście popularnonaukowym, naukowym, publicystycznym, indeksie i przypisach, wykorzystuje do pracy spis treści
- wyszukuje i zapisuje cytaty z poszanowaniem praw autorskich, sporządza prosty przypis
- wymienia i rozpoznaje gatunki dziennikarskie: wywiad, felieton, artykuł, reportaż
- analizuje proste symbole i alegorie występujące w poznanych tekstach kultury
- rozpoznaje adaptację filmową i teatralną, wie, czym się one różnią od oryginalnego tekstu
- określa rolę osób uczestniczących w procesie powstawania przedstawienia teatralnego oraz filmu (reżyser, aktor, scenograf, charakteryzator, scenarzysta, producent, operator, dźwiękowiec, rekwizytor, inspicjent, sufler, statysta, oświetleniowiec, kostiumolog)
- dostrzega związki między dziełem literackim a innym tekstem kultury (np. obrazem, plakatem, dziełem muzycznym, rzeźbą)
- wspólnie z innymi lub samodzielnie dokonuje przekładu intersemiotycznego tekstów kultury i interpretacji wybranych zjawisk społecznych oraz prezentuje je w ramach różnych projektów grupowych
- rozpoznaje aforyzm i anegdotę
- w cudzej wypowiedzi (w tym literackiej) zauważa elementy retoryki: powtórzenia, pytania retoryczne, apostrofy wyliczenia, wykrzyknienia
- rozpoznaje językowe i pozajęzykowe środki perswazji, np. w reklamie prasowej
- dostrzega funkcje środków pozajęzykowych w sztuce teatralnej i filmie
- rozpoznaje na typowych przykładach styl oficjalny, nieoficjalny (potoczny), urzędowy (mówiony i pisany) i artystyczny
- potrafi nazwać pejzaż, portret, scenę rodzajową, martwą naturę
- pisze na temat, starając się zachować przejrzystą kompozycję logicznej i spójnej wypowiedzi, pisze teksty zrozumiałe i klarowne, wyraża opinię i podaje argumenty na poparcie własnego stanowiska
- wykazuje dbałość o poprawność językową, stylistyczną, ortograficzną i interpunkcyjną tekstu, zna najważniejsze zasady interpunkcji zdania pojedynczego, złożonego i wielokrotnie złożonego, stara się je stosować w praktyce
- układa tekst o trójdzielnej kompozycji, stosuje akapity, dba o spójne nawiązania między poszczególnymi częściami wypowiedzi
- wykazuje dbałość o estetykę zapisu

- sporządza w różnych formach notatkę dotyczącą treści przeczytanego tekstu
- redaguje ogłoszenie, zaproszenie, zawiadomienie, pozdrowienia, życzenia, gratulacje, dedykację, uwzględniając w nich z reguły wszystkie elementy i właściwy zapis graficzny
- tworzy plan ramowy i szczegółowy dłuższej wypowiedzi
- formułuje treść sms-a, e-maila, stosując poprawny zapis ortograficzny, dodaje poprawny komentarz do przeczytanej informacji elektronicznej
- streszcza, skraca, parafrazuje tekst (w tym tekst naukowy i popularnonaukowy), poprawnie i samodzielnie przytaczając większość zagadnień
- pisze opis, charakterystykę, sprawozdanie, list nieoficjalny i oficjalny, zgodnie z cechami gatunkowymi tekstów
- tworzy krótką wypowiedź o charakterze argumentacyjnym, w rozprawce formułuje tezę, hipotezę oraz argumenty, dobiera przykłady do argumentów, podejmuje próbę wnioskowania, stosuje właściwe rozprawce słownictwo, rozróżnia rozprawkę z tezą od rozprawki z hipotezą
- pisze opowiadanie odtwórcze i twórcze; umieszcza dialog w tekście
- stosuje, w zależności od potrzeb tworzonego przez niego tekstu, narrację pierwszo- lub trzecioosobową
- w tekstach własnych wykorzystuje różne formy wypowiedzi, w tym opis sytuacji, opis przeżyć, charakterystykę
- opisuje i charakteryzuje siebie, postaci rzeczywiste i fikcyjne, porównuje najważniejsze cechy bohaterów literackich i rzeczywistych
- samodzielnie pisze swój życiorys, CV, podanie i list motywacyjny we własnej sprawie
- przeprowadza i zapisuje wywiad, stosuje właściwy zapis graficzny
- opisuje dzieło malarskie, grafikę, plakat, rzeźbę, fotografię z odniesieniem do odpowiednich kontekstów; odczytuje wybrane sensory przenośne w różnych tekstach kultury
- pisze prosty scenariusz na podstawie dzieła literackiego lub twórczy, zapisuje w nim dialogi i didaskalia
- pisze schematyczną recenzję książki/filmu/przedstawienia, uwzględniając w niej swoją opinię
- płynnie mówi na podany temat, starając się zachować zasady poprawności językowej i stylistycznej
- wyraża swoje zdanie i umie je logicznie uzasadnić, odnosi się do cudzych poglądów i poznanych idei
- zna zasady poprawnej wymowy oraz norm dotyczących akcentowania wyrazów i zdań, zna wyjątki w akcentowaniu wyrazów
- wygłasza poprawny monolog, krótkie przemówienie, stara się uczestniczyć w dyskusji
- uczestniczy w dyskusji zgodnie z zasadami kultury
- rozróżnia środki językowe w zależności od adresata wypowiedzi w oficjalnych i nieoficjalnych sytuacjach mówienia
- zna i stosuje językowe sposoby osiągnięcia porozumienia, stosuje zasady etykiety językowej i przestrzega zasad etyki mowy
- dostrzega zjawisko brutalności słownej, kłamstwo i manipulację
- recytuje z pamięci tekst poetycki, podejmuje próbę interpretacji głosowej z uwzględnieniem tematu i wyrażanych emocji
- uczestniczy w omówieniu recytacji własnej, koleżanek i kolegów
- zna zasady ortograficzne (u, ó, ż, rz, ch, h, om, on, em, en, a, e, pisownia przedrostków, wielka i mała litera, zasady dotyczące pisowni zakończeń wyrazów, oznaczenia miękkości głosek) i wyjątki od nich, stosuje je w praktyce, w razie problemów korzysta ze słownika ortograficznego
- dostrzega większość błędów językowych, korzysta z różnych źródeł, by je skorygować
- stosuje w tworzonych tekstach podstawową wiedzę językową z zakresu fonetyki,

słowotwórstwa, fleksji i składni

- ma podstawową wiedzę i stosuje ją w praktyce na typowych przykładach z zakresu:
  - fonetyki – zna różnicę między głoską a literą; rozróżnia samogłoski i spółgłoski, głoski dźwięczne, bezdźwięczne, ustne, nosowe, twarde i miękkie; wskazuje upodobnienia pod względem dźwięczności i uproszczenia grup spółgłoskowych, utratę dźwięczności w wygłosie w poznanych przykładach, dostrzega rozbieżności między mową a pismem i zgodnie z tym zapisuje wyrazy, w których rozbieżności te występują,
  - słowotwórstwa i słownictwa – wie, czym są wyraz podstawowy i pochodny, podstawa słowotwórcza, formant, rdzeń, rodzina wyrazów i rozpoznaje je na typowych przykładach; rozumie różnicę między wyrazem pokrewnym a bliskoznacznym, dostrzega zróżnicowanie formantów pod względem ich funkcji, rozumie różnicę między realnym a słowotwórczym znaczeniem wyrazów, odróżnia typy wyrazów złożonych, zna typy skrótów i skrótowców i stosuje zasady interpunkcji w ich zapisie, stosuje w swoich wypowiedziach przysłowia, powiedzenia, frazeologizmy itp., potrafi podać przykłady synonimów, homonimów, antonimów, wskazuje wyrazy rodzime i zapożyczone; rozumie różnice między treścią a zakresem wyrazu, w parze wyrazów potrafi wskazać wyraz o bogatszej treści i mniejszym zakresie, a także o uboższej treści i większym zakresie, wyjaśnia pojęcia: *język ogólnonarodowy, gwara, dialekt*,
  - fleksji – rozpoznaje części mowy: odmienne – rzeczownik (z podziałem na osobowy, nieosobowy, żywotny, nieżywotny, pospolity, własny), czasownik (dokonany, niedokonany, czasownik w stronie czynnej, biernej i zwrotnej), przymiotnik, liczebnik (i jego rodzaje), potrafi je odmieniać, oddziela temat od końcówki w wyrazach, w których występują oboczności; rozpoznaje nieodmienne części mowy – przysłówek (w tym odprzymiotnikowy), samodzielne i niesamodzielne (spójnik, partykuła, przyimek), stara się stosować wiedzę o częściach mowy w poprawnym zapisie: głosek dźwięcznych i bezdźwięcznych, przyimków, zakończeń czasowników, partykuły *nie* i *-by* z różnymi częściami mowy, rozpoznaje imiesłowy, zna zasady ich tworzenia i odmiany,
  - składni – rozpoznaje części zdania: podmiot, orzeczenie, przydawkę, dopełnienie, okolicznik, rozpoznaje związki wyrazów w zdaniu pojedynczym, a także zależności między zdaniami składowymi w zdaniu złożonym, wskazuje człon nadrzędny i podrzędny, wykorzystuje wiedzę o budowie wypowiedzenia pojedynczego i złożonego w przekształcaniu zdań pojedynczych na złożone i odwrotnie oraz wypowiedzeń z imiesłowowym równoważnikiem zdania na zdanie złożone i odwrotnie, dokonuje przekształceń z mowy zależnej na niezależną i odwrotnie, sporządza wykresy zdań pojedynczych, złożonych i wielokrotnie złożonych, wyodrębnia zdania składowe w typowych zdaniach złożonych i wielokrotnie złożonych, potrafi wymienić i określić na typowych przykładach typy zdań pojedynczych (rozwinęte i nierozwinęte, oznajmujące, rozkazujące, pytające, wykrzyknikowe), złożonych (współrzędnie i podrzędnie), w swoich wypowiedziach stosuje zdania, uwzględniając cel wypowiedzi: oznajmujące, pytające i rozkazujące
- zna i stosuje znane mu normy językowe i zasady grzecznościowe odpowiednie dla wypowiedzi publicznych
- rozpoznaje i analizuje wybrane przykłady manipulacji i prowokacji językowej
- zna i świadomie stosuje językowe sposoby osiągnięcia porozumienia

Ocena dopuszczająca

Uczeń:

- rozumie większość poleceń

- uważnie słucha wypowiedzi kolegów i nauczyciela, wyraża prośbę o powtórzenie wypowiedzi
- słucha nagrania wzorcowej recytacji
- mówi na temat najważniejszych treści wysłuchanego utworu
- rozpoznaje typowe fragmenty informacyjne i perswazyjne w wysłuchanym tekście
- rozpoznaje emocje towarzyszące osobie wypowiadającej się, rozumie ogólny sens jej wypowiedzi
- czyta teksty współczesne i dawne, w tym pisane gwarą
- wskazuje w tekstach archaizmy i wyrazy należące do gwar, odszukuje ich znaczenie w przypisach
- odczytuje tekst literacki i inne dzieła sztuki (np. obraz, rzeźbę, grafikę, fotografię) na poziomie dosłownym, na poziomie krytycznym z pomocą nauczyciela i rówieśników określa temat utworu i poruszony problem, odnosi się do wybranych kontekstów, np. biograficznego, historycznego, kulturowego
- rozpoznaje wypowiedź o charakterze emocjonalnym, argumentacyjnym, wskazuje w tekście argumentacyjnym tezę, argument i przykłady
- rozpoznaje w tekście najważniejsze informacje, opinie i fakty
- rozróżnia fikcję i kłamstwo
- wie, czym są perswazja, sugestia, ironia, rozpoznaje je w typowych tekstach i sytuacjach
- zauważa wybrane elementy tragizmu i komizmu w dziele literackim
- wskazuje nadawcę i adresata wypowiedzi
- dostrzega i krótko omawia główne motywy postępowania bohaterów
- odczytując sens utworu, dostrzega wartości, takie jak przyjaźń, wierność, patriotyzm;
- czyta utwory liryczne i dostrzega cechy liryki jako rodzaju literackiego
- zna gatunki należące do liryki: sonet, pieśń, tren, hymn, fraszka
- odróżnia osobę mówiącą w wierszu od autora tekstu, bohatera utworu od podmiotu lirycznego
- wymienia środki wyrazu artystycznego wypowiedzi: epitet, uosobienie, ożywienie, neologizm, prozaizm, eufemizm, inwokację, pytanie retoryczne, apostrofę, anaforę, porównanie, porównanie homeryckie, archaizację, kolokwializm – potrafi je wskazać z pomocą nauczyciela
- dostrzega obrazy poetyckie w utworze, potrafi krótko je opisać
- czyta utwory epickie i zna cechy epiki jako rodzaju literackiego, wymienia gatunki należące do epiki – opowiadanie, powieść (i jej odmiany), legendę, baśń, przypowieść (parabolę), mit, nowelę, bajkę pamiętnik, dziennik, fantasy, epepeję
- zna elementy rytmizujące wypowiedź – wers, rym, strofa, refren
- wymienia elementy konstrukcyjne świata przedstawionego w utworze
- wskazuje w utworze bohaterów głównych i drugoplanowych, wątek główny i poboczny, omawia zdarzenia wchodzące w skład akcji utworu
- odróżnia narratora od autora tekstu i bohatera utworu
- rozróżnia narrację pierwszo- i trzecioosobową
- rozpoznaje w tekście epickim fragmenty opowiadania i opisu
- wskazuje tytuł, podtytuł, motto, puentę, punkt kulminacyjny
- zna cechy komiksu, piosenki
- odróżnia dramat od innych rodzajów literackich, wskazuje elementy dramatu: akt, scena, tekst główny, didaskalia, monolog (w tym monolog wewnętrzny) i dialog; zna podział dramatu na tragedię, komedię i dramat właściwy
- czyta scenariusze, rozumiejąc ich specyficzną budowę i treść
- potrafi zakwalifikować znane mu teksty jako baśń, bajkę, legendę, mit, nowelę, pamiętnik, dziennik, balladę i satyrę
- posługuje się spisem treści, cytatem z poszanowaniem praw autorskich
- odróżnia tekst literacki od naukowego i popularnonaukowego, z pomocą nauczyciela wyszukuje najważniejsze informacje w tekście popularnonaukowym, naukowym,

publicystycznym

- wymienia gatunki dziennikarskie: wywiad, felieton, artykuł, reportaż
- z pomocą nauczyciela wskazuje symbole i alegorie w omawianych tekstach kultury
- zna terminy *adaptacja filmowa* i *adaptacja teatralna*
- wymienia osoby uczestniczące w procesie powstawania przedstawienia teatralnego oraz filmu (reżyser, aktor, scenograf, charakteryzator, scenarzysta, kostiumolog)
- zauważa najważniejsze związki między dziełem literackim a innym tekstem kultury
- wspólnie z innymi dokonuje przekładu intersemiotycznego tekstów kultury i interpretacji zjawisk społecznych w ramach różnych projektów grupowych
- wie, czym jest aforyzm i anegdota
- z pomocą nauczyciela wskazuje w cudzej wypowiedzi (w tym literackiej) elementy retoryki: powtórzenia, pytania retoryczne, apostrofy, wyliczenia, wykrzyknienia
- identyfikuje styl oficjalny, nieoficjalny (potoczny), urzędowy (mówiony i pisany) i artystyczny
- pisze na temat, stara się zachować poprawność językową, ortograficzną i interpunkcyjną tekstu
- zna najważniejsze zasady interpunkcji zdania pojedynczego, złożonego i wielokrotnie złożonego, stara się je stosować w praktyce, popełnione błędy nie uniemożliwiają zrozumienia całości tekstu,
- układa tekst o trójdzielnej kompozycji z uwzględnieniem akapitów, stosuje cytaty
- stara się o estetyczny zapis wypowiedzi
- sporządza w różnych formach notatkę dotyczącą wysłuchanej wypowiedzi
- redaguje zrozumiałe ogłoszenie, zaproszenie, zawiadomienie, pozdrowienia, życzenia, gratulacje, dedykację, uwzględniając w nich najważniejsze, niezbędne elementy oraz właściwy zapis graficzny
- tworzy plan dłuższej wypowiedzi
- formułuje treść sms-a, e-maila, starając się o ich poprawny zapis ortograficzny, dodaje komentarz do przeczytanej informacji elektronicznej
- streszcza, skraca tekst (w tym tekst popularnonaukowy), poprawnie przytaczając większość zagadnień
- pisze schematyczny opis, charakterystykę, sprawozdanie, list nieoficjalny i oficjalny
- tworzy krótką wypowiedź o charakterze argumentacyjnym
- w rozprawce z pomocą nauczyciela formułuje tezę, hipotezę oraz argumenty, odróżnia przykład od argumentu, wnioskuje, stara się stosować właściwe rozprawce słownictwo
- pisze proste opowiadanie odtwórcze i twórcze; wie, jak umieścić dialog w tekście
- stosuje narrację pierwszo- i trzecioosobową
- opisuje i charakteryzuje siebie, postaci rzeczywiste i fikcyjne, porównuje wybrane cechy bohaterów literackich i rzeczywistych
- pisze swój życiorys, CV, a z pomocą nauczyciela podanie i list motywacyjny we własnej sprawie
- przygotowuje prosty wywiad, zachowując jego układ (pytania – odpowiedzi)
- opisuje elementy dzieła malarskiego, grafiki, plakatu, rzeźby, fotografii, wykorzystuje w nich z pomocą nauczyciela podane konteksty
- wspólnie z innymi uczniami pisze scenariusz na podstawie dzieła literackiego lub twórczy, zapisuje w nim dialogi
- pisze prostą, schematyczną recenzję książki/filmu/przedstawienia
- mówi na temat
- wyraża swoje zdanie i umie je krótko, ale logicznie uzasadnić
- w tekstach mówionych zachowuje poprawność akcentowania wyrazów i zdań, dba o poprawną wymowę, nie popełnia wielu rażących błędów językowych, jego wypowiedź jest komunikatywna
- wygłasza krótki monolog, podejmuje próbę wygłaszania przemówienia oraz próby

uczestniczenia w dyskusji

- wygłasza z pamięci tekst poetycki
- zna podstawowe zasady ortograficzne (u, ó, ż, rz, ch, h, om, on, em, en, a, ę, pisownia przedrostków, wielka i mała litera, zasady dotyczące pisowni zakończeń wyrazów, oznaczenia miękkości spółgłosek) i najważniejsze wyjątki od nich, stara się stosować je w praktyce, w razie problemów korzysta ze słownika ortograficznego
- wie, czym jest błąd językowy, stara się stosować podstawowe zasady poprawności językowej, a w razie wątpliwości korzysta ze słowników, przede wszystkim słownika języka polskiego, słownika poprawnej polszczyzny oraz słownika frazeologicznego
- ma podstawową wiedzę (stosuje ją w praktyce samodzielnie lub z niewielką pomocą) z zakresu gramatyki języka polskiego:
  - fonetyki
  - słotwórstwa i słownictwa
  - fleksji
  - składni
- zna i próbuje stosować normy językowe i zasady grzecznościowe odpowiednie dla wypowiedzi publicznych
- wie, czym są manipulacja i prowokacja językowa
- zna językowe sposoby osiągnięcia porozumienia, intuicyjnie je stosuje

Ocenę **niedostateczną** otrzymuje uczeń, który nie spełnia wymagań kryterialnych na ocenę dopuszczającą.

2. Dostosowanie PZO z języka polskiego do możliwości uczniów ze specyficznymi wymaganiami edukacyjnymi:

1. Uczniowie posiadający opinię poradni psychologiczno-pedagogicznej o specyficznych trudnościach w uczeniu się oraz uczniowie posiadający orzeczenie o potrzebie nauczania indywidualnego są **oceniani** z uwzględnieniem zaleceń poradni.
2. Nauczyciel dostosowuje **wymagania edukacyjne** do indywidualnych potrzeb psychofizycznych i edukacyjnych ucznia posiadającego opinię poradni psychologiczno – pedagogicznej o specyficznych trudnościach w uczeniu się.
3. W stosunku do wszystkich uczniów posiadających **dysfunkcje** zastosowane zostaną zasady wzmacniania poczucia własnej wartości, bezpieczeństwa, motywowania do pracy i doceniania małych sukcesów.

Rodzaje dysfunkcji:

- **Dysgrafia**

Dostosowanie wymagań dotyczy formy sprawdzania wiedzy, a nie treści:

- nauczyciel nie ocenia czytelności, estetyki wykonanych prac, a jedynie ich poprawność merytoryczną,
- istnieje możliwość oddawania prac zapisanych na komputerze lub drukowanymi literami,
- zamiast dyktand uczniowie piszą sprawdziany polegające na uzasadnianiu pisowni wyrazów, odwołując się do znajomości zasad ortograficznych.

- **Dysleksja**

Dostosowanie wymagań w zakresie formy:

- krótkie i proste polecenia,
- czytanie polecenia zadania na głos,
- objaśnianie dłuższych poleceń,
- dłuższy czas pracy nad tekstem.

- **Dysortografia**

Dostosowanie wymagań dotyczących zapisu:

- ocena strony merytorycznej i stylistycznej tekstu z pominięciem kryterium poprawności zapisu,
- odmiennosc kryterium błędów (ortografia – uczeń może popełnić w pracach samodzielnych więcej błędów niż uczniowie bez opinii; podczas wykonywania zadań domowych uczeń korzysta ze słownika ortograficznego, co jest elementem samokształcenia; interpunkcja - uczeń wyznacza granice zdań, czyli stawia kropki i zaczyna zdania wielką literą).

- **Inne rodzaje dysfunkcji** – ocenianie zgodnie ze wskazaniem poradni.

- **Uczeń ze sprawnością intelektualną niższą od przeciętnej:**

- omawianie niewielkich partii materiału i o mniejszym stopniu trudności,
- wyznaczanie dłuższego czasu na utrwalenie materiału,
- podawanie poleceń w uproszczonej formie,
- unikanie trudnych czy bardzo abstrakcyjnych pojęć,
- częste odwoływanie się do konkretnego przykładu,
- unikanie pytań problemowych, przekrojowych,
- uwzględnienie wolniejszego tempa pracy,
- szerokie stosowanie zasady pogłębienia,
- odrębne instruowanie ucznia.

3. Kontrakt z uczniem:

KONTRAKT z uczniem / uczennicą (język polski)

1. Jestem aktywny / aktywna.
2. Uważam na lekcjach.
3. Przygotowuję się do lekcji (do 3 nieprzygotowań – nie dotyczy zapowiedzianych wcześniej sprawdzianów, testów, recytacji, projektów, itp.)
4. Nadrabiam zaległości wynikające z nieobecności (0 - zero w Librusie niezaliczone : 1 - ndst).
5. Systematycznie prowadzę notatki w zeszycie i wykonuję ćwiczenia w zeszycie ćwiczeń.
6. Jestem oceniany / oceniana za:
  - ✓ pracę na lekcji, aktywność
  - ✓ pracę samodzielną (sprawdziany, testy, kartkówki, prace klasowe, projekty, ćwiczenia, zadania domowe)
  - ✓ odpowiedź ustną
  - ✓ recytację
  - ✓ pracę w grupie